

RMK SAAREMAA METSKONNA
METSAMAJANDAMISE KAVA
AASTANI 2022



Metsaülema pöördumine	3
1. Metsa majandamine aastatel 2003–2012	5
1.1. Maakasutus	6
1.2. Metsavarud	7
1.3. Raied	15
1.4. Metsakasvatus	17
1.5. Looduskaitse	20
1.6. Metsaparandus	23
1.7. Puhkevõimalused	25
1.8. Kultuurimälestised ja pärandkultuur	27
1.9. Jahindus	28
2. Metsa majandamist mõjutavad planeeringud ja taristu	31
3. Metsa majandamine aastani 2022	35
3.1. Maakasutus	36
3.2. Metsakasvatus	37
3.3. Looduskaitse	43
3.4. Metsaparandus	44
3.5. Puhkevõimalused	47
3.6. Jahindus	48
3.7. Uuendusraied ja metsa vanuselise struktuuri muutused	49
3.8. Aastane puidukasutuse maht	58
3.9. Piirangute mõju puidukasutuse mahule ja tuludele	58
3.10. Metsamajanduslik tööhõive	59

**RMK SAAREMAA METSKONNA
METSÄ MAJANDAMISE KAVA
AASTANI 2022**





foto: KAUPPO KIKKAS

POPULAARNE TURISMOBJEKT NINASE PANK.

foto: KAUPPO KIKKAS



Marko Trave, metsaülem

RMK on metsaseaduse alusel tegutsev riigitulundusasutus, mille metsaseadusest tulenevad ülesanded on järgmised: riigimetsa korraldamine, majandamine ja kasutusse andmine, kasvava metsa raieõiguse ja metsamaterjalide müük, riigimetsa avaliku ülesande täitmine ja loodusväärtuste kaitse.

RMK eesmärgiks on riigimetsade kestlik majandamine, et ka tulevased põlvkonnad saaksid metsast saadavaid hüvesid kasutada vähemalt samal määral, kui seda teeme meie. Metsade majandamise kõrval on üldsuse jaoks oluline riigimetsa avatus kõigile, kellel soov metsas jalutada-matkata ja seeni-marju korjata või selleks ettevalmistatud kohas telkida ning metsapuhkust nautida.

Käesolev kava annab ülevaate RMK Saaremaa metskonna hallatavatest metsavarudest ja möödunud kümnendi tegevusest ning määratleb metskonna tasandil olulisemad tegevussuunad nii maakasutuses kui ka metsamajanduses järgmiseks 10 aastaks. Kavast on näha, milliseks kujuneb riigimetsade vanuseline struktuur järjepideval majandamisel, samuti see, kuidas ja millises mahus kavandatakse metsade uuendamist, hooldamist, metsaparandust ja looduskaitsetöid.

Riigimets on oluline tööandja ja puidukasutus ning metsamajandus omavad maaelu arengus tähtsat rolli. Looduskaitsete piirangute kehtestamine peab arvestama ökoloogiliste väärtuste kõrval ka majanduslike ja sotsiaalseid mõjusid.



foto: KAUPPO K IKKAS

MAAKASUTUSNÄIDE, MTÜ KARUJÄRVE TERVISERAJAD.

METSA MAJANDAMINE AASTATEL 2003–2012

1.1.	Maakasutus	6
1.2.	Metsavarud	7
1.3.	Raied	15
1.4.	Metsakasvatus	17
1.5.	Looduskaitse	20
1.6.	Metsaparandus	23
1.7.	Puhkevõimalused	25
1.8.	Kultuurimälestised ja pärandkultuur	27
1.9.	Jahindus	28

foto: KALUPO KIKKAS



LAGERIAIETÖÖD JA METSAMATERJALI KOKKUVEDU, JAUNI, KIHELKONNA METSANDIK.

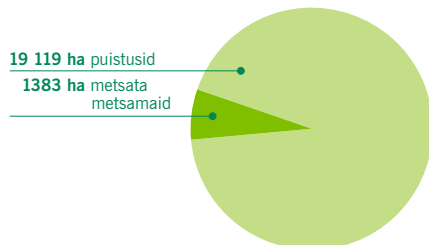
1. METSA MAJANDAMINE AASTATEL 2003–2012

1.1. Maakasutus

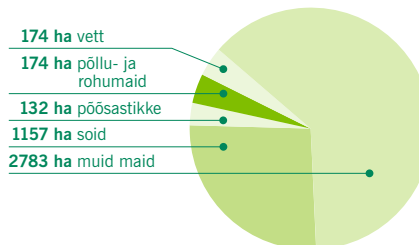
Saaremaa metskonna hallatavate maade üldpindala on 30 675 hektarit, see koosneb 929 katastriüksusest. Saaremaa metskonna maad hõlmavad riigimaad Kihelkonna, Lümenda, Mustjala, Torgu, Salme, Kärla, Leisi, Kaarma, Pihla, Valjala, Laimjala, Põide, Orissaare, Muhu ja Ruhnu vallas ning Kuressaare linnas.

Saaremaa metskonna metsakorralduslikult inventeeritud maade üldpindala on 24 922 hektarit ja metsamaa moodustab sellest 82%. Metsa kaardistamise ja kirjeldamise üksuseks on terviklik metsaosa ehk metsaeraldis, mis on oma takseertunnuste poolest metsamajandusvõtete rakendamiseks kogu ulatuses piisavalt ühetaoline. Eraldised moodustavad metsakvartali. Metskonnas on kokku 865 metsakvartalit, mis omakorda jagunevad 12 561 eraldiseks. Metsamaa (20 502 ha) kõlvikuline jagunemine on toodud joonisel 1. Mittemetsamaade (4420 ha) kõlvikuline jagunemine on toodud joonisel 2.

Joonis 1. Metsamaa kõlvikuline jagunemine (ha)



Joonis 2. Mittemetsamaa kõlvikuline jagunemine (ha)



Saaremaa metskonna metsakvartalid on jagatud metsandikeks järgmiselt: Kihelkonna metsandik (13 458 ha), Kuressaare metsandik (11 464 ha).

Tulenevalt metsaseadusest majandab RMK ka kaitseministeeriumi valitsetavat riigimetsa, mida kaitseväge ja kaitseliit kasutavad riigikaitselisteks õppusteks. Harjutusväljadel kehtivad metsa majandamisele piirangud. Saaremaa metskonna territooriumile jääb kaitseväge Liivamaa radari-jaama maa-ala Muhus, kokku 16 hektarit. Kaitseliit kasutab kokkuleppel metskonnaga osa endisest Karujärve baasi territooriumist riigikaitselikeks väljaõppeks.

Saaremaa metskonna hallataval riigimaal kehtib seisuga 01.10.2012 järgmises mahus pikaajalisi maakasutuslepinguid: maarendilepinguid sportimiseks ja puhkamiseks 4, mitmesuguste tehnorajatiste isikliku kasutusõiguse lepinguid 2, maarendilepinguid poollooduslike koosluste hooldamiseks 41, põllumaade hooldamiseks 13 ja muud maarendilepingud 2.

Metskonna territooriumil asuvad Kihelkonna vallas Karujärve terviserajad kogupikkusega 15 km.

1.2. Metsavarud

Saaremaa metstkonna metsavarusid iseloomustab tabel 1, kus on ära toodud peamised metsa olemit iseloomustavad näitajad majandamiskategooriate lõikes. Metsamaa keskmised näitajad on arvutatud kogu metsamaa pindala kohta, mis hõlmavad ka lagedaid ja selguseta alasid. Metsa kasvu intensiivsust iseloomustavaks näitajaks on kõrgusindeks, mis viitab metsa oodatavale kõrgusele 100 aasta vanuselt. Metsa tootlikkuse näitajad on Saaremaa metsades kõigis kolmes majandamiskategoorias küllalt ühetaolised ja erinevused on väikesed. Erandiks on vaid juurdekasv, mis on majandatavates metsades oodatult kõrgeim.

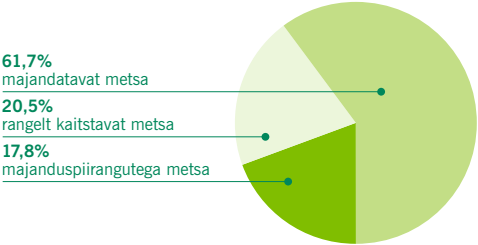
Tabelis on eraldi välja toodud ka puistute tagavara ja juurdekasvu näitajad, mis on arvutatud ilma lagedate ja selguseta aladeta.

Tabel 1. Saaremaa metstkonna metsavarud

Metsavarusid iseloomustav näitaja	Metsakond kokku	Sealhulgas		
		Rangelt kaitstavad metsad	Majanduspiirangutega metsad	Majandatavad metsad
Metsamaa pindala (ha)	20 502	4 214	3 643	12 645
Metsamaa tagavara (tm)	3 551 000	715 000	630 000	2 206 000
Metsamaa keskmine tagavara (tm/ha)	173	170	173	174
Metsamaa hinnanguline juurdekasv (tm/a)	83 000	12 000	14 000	57 000
Metsamaa hinnanguline juurdekasv (tm/ha/a)	4,0	2,8	3,8	4,5
Metsade keskmine vanus (a)	69	97	74	59
sh männikute keskmine vanus	73	101	74	63
sh kuusikute keskmine vanus	61	93	75	49
sh kaasikute keskmine vanus	55	82	65	47
Metsade keskmine kõrgusindeks H100 (m)	21,2	18,4	19,7	22,5
sh männikute keskmine kõrgusindeks	20,5	16,9	19,1	22,1
sh kuusikute keskmine kõrgusindeks	23,6	21,5	22,0	24,4
sh kaasikute keskmine kõrgusindeks	22,8	22,8	22,2	22,8
Puistute pindala (ha)	19 119	4 165	3 532	11 422
Puistute keskmine tagavara (tm/ha)	185	172	178	192
Puistute hinnanguline juurdekasv (tm/ha/a)	4,3	2,8	3,9	5,0

Saaremaa metstkonna metsamaa pindala jagunemisest majandamiskategooriate lõikes annab ülevaate joonis 3.

Joonis 3. Metsamaa jagunemine majandamiskategooriate lõikes (%)



Rangelt kaitstavad metsad – metsad, kus majanduslik tegevus on keelatud, sh loodus-reservaadid, kaitsealade ja püsielupaikade sihtkaitsevööndid ja vääriselupaigad.

Majanduspiirangutega metsad – metsad, kus majandamine on lubatud, kuid millele on metsaseaduse või looduskaitseadusega kehtestatud võrreldes tavapäraselt majandatavate metsadega täiendavad kasutuspiirangud.

Majandatavad metsad – metsad, mille majandamisel kehtivad metsaseadusega kehtestatud nõuded.

Tabelis 2 on toodud metsamaa jagunemine majandamiskategooriate ja peapuuliikide lõikes.

Tabel 2. Metsamaa pindala jagunemine peapuuliikide ja majandamiskategooriate lõikes

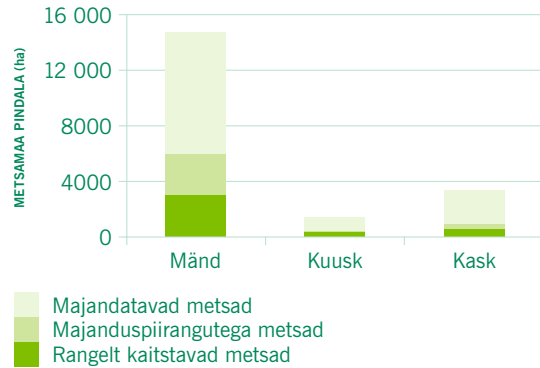
Peapuuliik	Metsamaa pindala						
	Rangelt kaitstavad metsad		Majanduspiirangutega metsad		Majandatavad metsad		Kokku
	ha	%	ha	%	ha	%	ha
Mänd	2 955	20,2	2 876	19,6	8 815	60,2	14 646
Kuusk	303	21,5	105	7,4	1 004	71,1	1 412
Kask	555	16,7	390	11,7	2 379	71,6	3 324
Haab	123	23,8	123	23,8	270	52,4	516
Sanglepp	19	20,2	27	28,7	48	51,1	94
Hall lepp	1	4,4	9	39,1	13	56,5	23
Teised	258	53,0	113	23,2	116	23,8	487
Kokku	4 214	20,5	3 643	17,8	12 645	61,7	20 502

Saaremaa metstkonna peamiste puuliikide jagunemist majandamiskategooriate lõikes iseloomustab joonis 4.

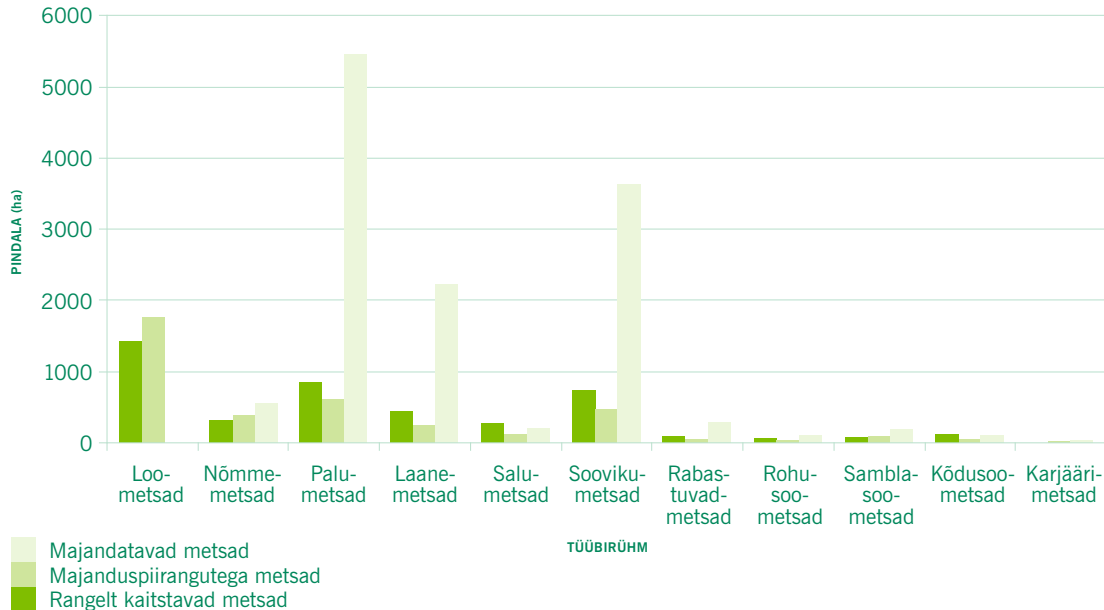
Saaremaa metstkonnas on valdavad palu-, laane- ja soovikumetsad, mida ka kõige intensiivsemalt majandatakse. Saaremaa on tuntud ka rohkete loometsade poolest, mis kõik kuuluvad kaitstavate metsade alla. Väga vähe on soometsi.

Joonisel 5 on toodud metsamaa pindala jagunemine metsa kasvukoha tüübirühmade lõikes.

Joonis 4. Männikute, kuuskute ja kaasikute pindala jagunemine (ha)



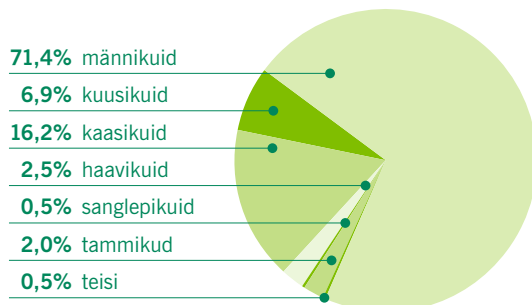
Joonis 5. Metsamaa pindala jagunemine metsakasvukoha tüübirühmade lõikes (ha)



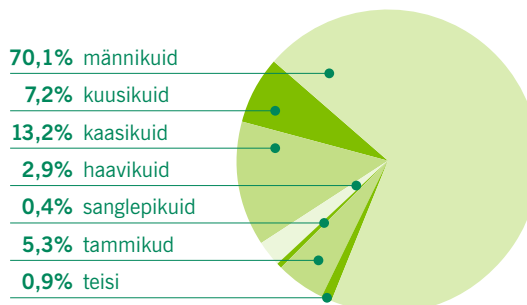
Saaremaa metskonna metsamaa pindala jagunemine peapuuliikide kaupa majandamiskategooriate lõikes on toodud joonisel 6. Valdavad on männikud, mida on kõige rohkem majanduspiirangutega ja kõige vähem majandatavates metsades. Saaremaa on Eesti kõige vaesem metskond kuusikute poolest (7%), kuid kõige rikkam tammikute poolest, mis on olulises osas ka kaitse all ja mida on rangelt kaitstavates metsades üle 5%.

Joonis 6. Metsamaa pindala jagunemine peapuuliikide järgi (%)

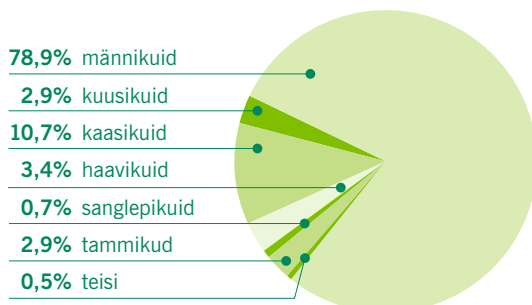
Metsamaa pindala jagunemine peapuuliikide järgi



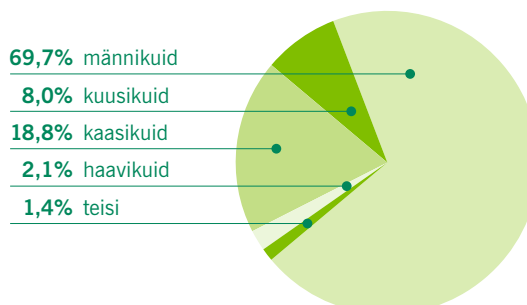
Metsamaa pindala jagunemine peapuuliikide järgi rangelt kaitstavates metsades



Metsamaa pindala jagunemine peapuuliikide järgi majanduspiirangutega metsades



Metsamaa pindala jagunemine peapuuliikide järgi majandatavates metsades



Metsade liigilisest koosseisust puistute tagavara järgi annab ülevaate joonis 7. Liigilises koosseisus väärib tähelepanu tamme ja saare kõrge osakaal võrrelduna Mandri-Eestiga.

Joonis 7. Metsamaa tagavara jagunemine koosseisupuuliikide järgi (%)

Metsamaa tagavara jagunemine koosseisupuuliikide järgi

63,1% mändi

1,5% sangleppa

11,9% kuuske

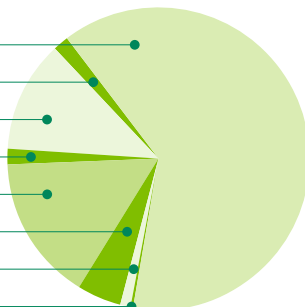
1,8% tamme

15,4% kask

4,7% haaba

1,1% saart

0,5% teisi



Metsamaa tagavara jagunemine koosseisupuuliikide järgi rangelt kaitstavates metsades

59,1% mändi

1,5% sangleppa

13,2% kuuske

4,3% tamme

13,3% kask

5,7% haaba

1,9% saart

1,0% teisi

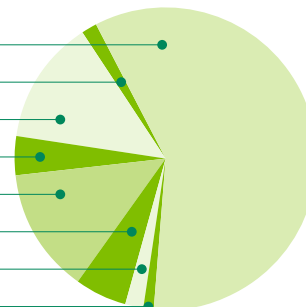


foto: KAUPPO KIKKAS



SUUSARADA RMK METSASIHIL, KÄRUJÄRVE, KIHELKONNA METSANDIK.

Saaremaa metskonna metsade vanuseline jaotus on puuliigiti erinev. Männikutes on kõige enam 60–80 aasta vanuseid metsi. Küllalt kõrge on ka väga vanade männikute osakaal. Küpseid männikuid on majandatavates metsades 11% ja rangelt kaitstavates metsades 36%. Ülevaate männikute vanuselisest jaotusest majandamiskategooriate lõikes annab joonis 8.

Joonis 8. Männikute pindala vanuseline jagunemine (ha)

Männikute pindala vanuseline jagunemine



Männikute pindala vanuseline jagunemine rangelt kaitstavates metsades



Männikute pindala vanuseline jagunemine majanduspiirangutega metsades



Männikute pindala vanuseline jagunemine majandatavates metsades



Saaremaa metskonna kuusikute vanuselisest jaotusest annab ülevaate joonis 9. Kuna kuusikuid on vähe, iseloomustab vanuselist jaotust juhuslikkus. Seetõttu pole esitatud ka vanuselist jaotust majandamiskategooriate kaupa.

Joonis 9. Kuusikute pindala vanuseline jagunemine (ha)

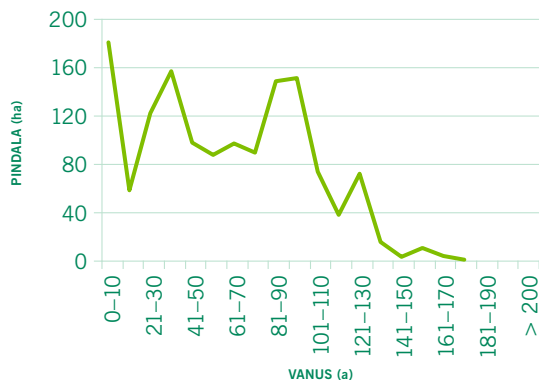


foto: KAUPPO KIRKAS



METSUR VELLO ÕUN NOORENDIKU HOOLDUST TEOSTAMAS, KIHELKONNA METSANDIK.

Saaremaa metstkonna kaasikute vanuselisest jaotusest annab ülevaate joonis 10. Majandatavates metsades on valdavad 50–70-aastased kaasikud. Kaitstavates metsades sõltuvad jaotused konkreetsete kaitstavate alade eripärast ning on seetõttu küllaltki hüplikud. Majandatavates metsades on küpseid kaasikuid 17%, rangelt kaitstavates metsades 67% metsamaa pindalast.

Joonis 10. Kaasikute pindala vanuseline jagunemine (ha)

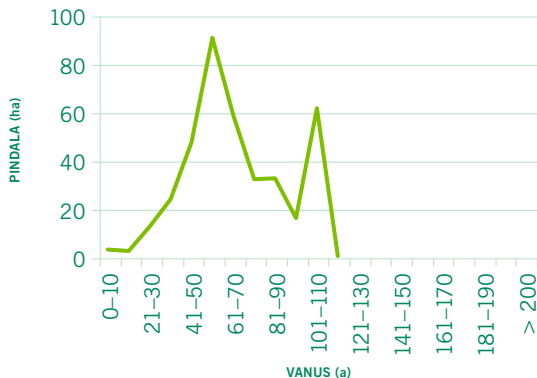
Kaasikute pindala vanuseline jagunemine



Kaasikute pindala vanuseline jagunemine rangelt kaitstavates metsades



Kaasikute pindala vanuseline jagunemine majanduspiirangutega metsades



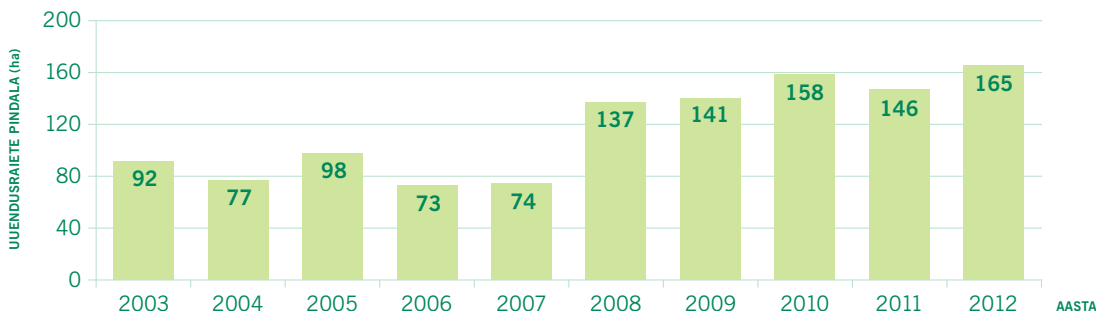
Kaasikute pindala vanuseline jagunemine majandatavates metsades



1.3. Raied

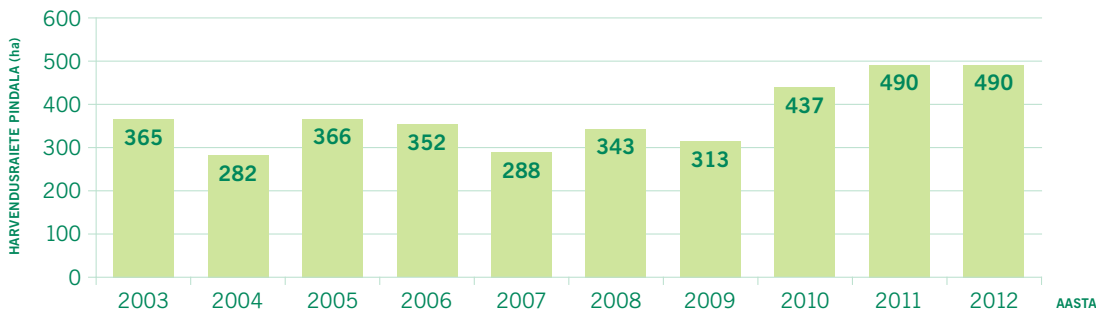
Saaremaa metskonna uuendusraiete pindala iseloomustab joonis 11. Möödunud kümnendil oli uuendusraiete pindala vahemikus 73–165 hektarit aastas. Viimaste aastate uuendusraiete pindala stabiliseerumine 160 hektari tasemel on tingitud aasta arvestuslangi optimaalsest kasutamisest ja lisandunud maade raiemahust.

Joonis 11. Uuendusraiete pindala (ha)



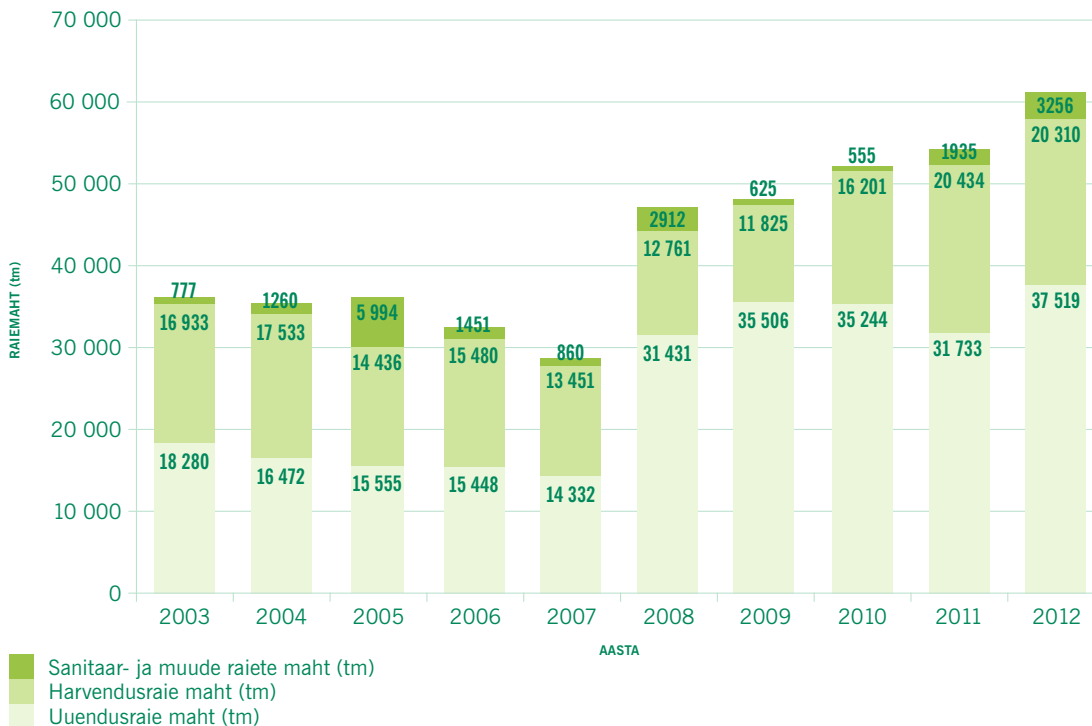
Harvendusraiete pindalast annab ülevaate joonis 12. Enne 2008. aastat raiusid väiksemad metskonnad harvendusraieid keskmiselt 330 hektarit aastas. Pärast ühe metskonna moodustamist 2008. aastal jätkati selle mahuga paar aastat, seejärel suurendati harvendusraiete mahtu nn mittelikviidse harvendusraie arvelt. Harvendusraiet teostati tihedates külviga rajatud männikutes. Harvendusraiete pindala on suurendanud ka maade lisandumine.

Joonis 12. Harvendusraiete pindala (ha)



Raiete mahtu tervikuna iseloomustab joonis 13. Sarnaselt uuendus- ja harvendusraiete pindalale on aastate lõikes suurenenud ka raiutud likviidse puidu maht. 2003. aastal oli see 35 300 tm, 2012. aastal 61 000 tm. Peamine põhjus mahu suurenemisel on arvestuslangi optimaalne raiumine ja maade lisandumine.

Joonis 13. Raiemaht kokku (tm)



1.4. Metsakasvatus

Saaremaa metskonna maadel RMK metsataimlaid ei asu. Kaarma vallas asub Mändjala männi-seemla pindalaga 9,8 hektarit. Möödunud kümnendil varuti seemlast 334 kg männiseemet.

Metsakultuuride rajamise mahust annab ülevaate joonis 14. Möödunud kümnendil on uut metsa kasvama pandud keskmiselt 104 hektarit aastas. Uut metsa on kultiveeritud valdavalt lageraiete raiesmikele. Valdavalt istutati mändi, keskmiselt 78 hektarit aastas. Varem jäeti männikärsaka kahjustuse suuremaks ärahoidmiseks langid aastaks seisma ja siis kultiveeriti. Kuna lankide koristamine on paranenud, langid on okstest ja raiejäätmetest puhtamad ja ka männi istutusmaterjal on eelnevalt taimlas töödeldud, siis on võimalik langid ka kohe kultiveerida. Männi kultiveerimise hüppeline kasv alates 2010. aastast on tingitud olukorrast, kus männiraiesmikke ei jäetud enam aastaks seisma, vaid kultiveeriti kohe. Kuuse kultiveerimist teostati keskmiselt 21 hektarit aastas. Kaske istutati suuremas mahus möödunud kümnendi alguses, hiljem on kaselangid jäetud enamasti looduslikule uuendusele. Peale 2008. aastat on kaske kasutatud ka heinamaade metsastamiseks.

Joonis 14. Metsakultuuride rajamine (ha)



Möödunud kümnendil Saaremaa metskonnas uuenenuks arvestatud pindalast annab ülevaate joonis 15. Metskonnas on uuenenud alasid metsaks ümber arvestatud keskmiselt 112 hektarit aastas. Vaadeldaval perioodil on uuenenuks arvestatud alade pindala olnud muutuv, kuna mäh-niga uuenevatel aladel on Saaremaal probleeme ulukikahjustustega, mis on teatud juhtudel pidurdanud alade uuenenuks arvestamist. Viimastel aastatel on uuenenuks arvestatud alade maht suurenenud, kuna on kasvanud ka uuendusraiete ja metsastatavate alade pindala.

Joonis 15. Uuenenuks arvestatud pindala (ha)

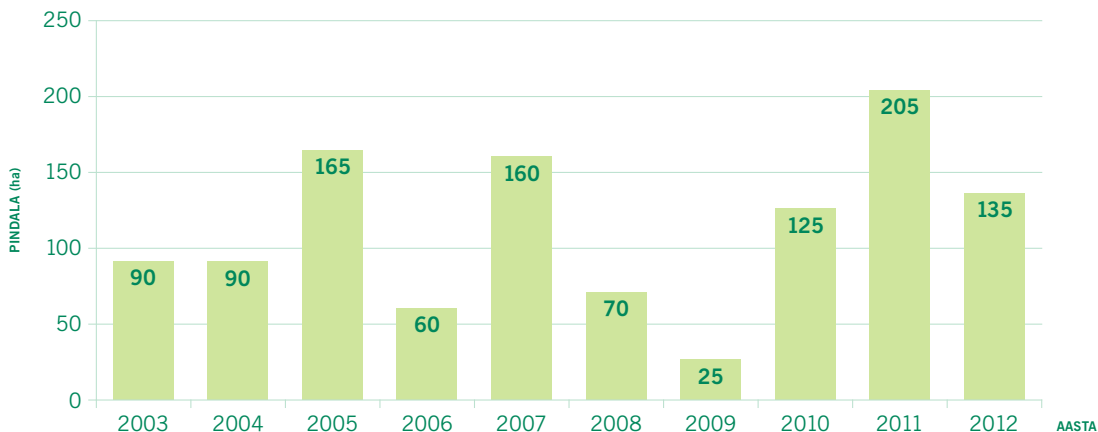
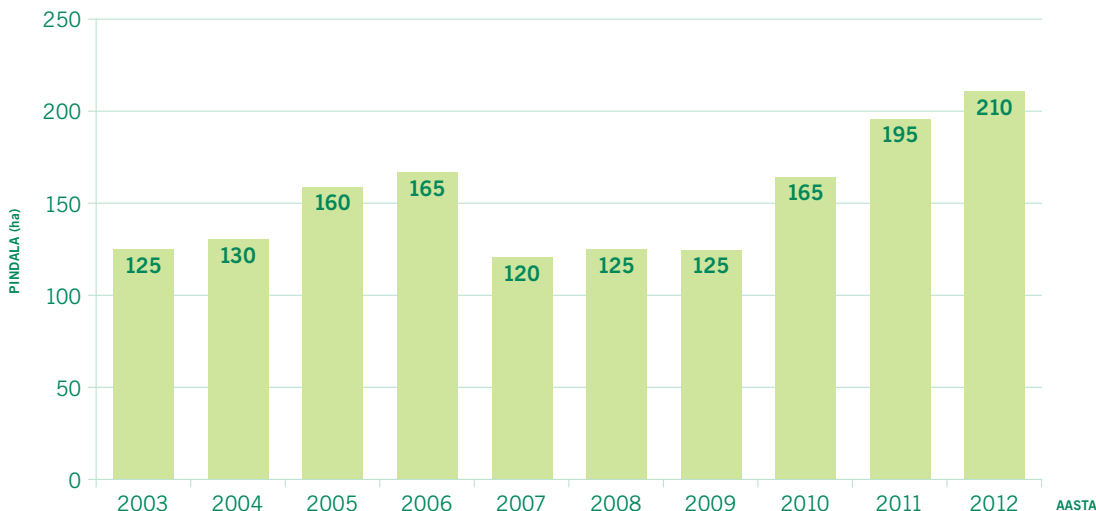


foto: KAUPO KIKKAS

METSNIK SIRJE SAKSJAAK VIIIEAASTASES MÄNNIKULTUURIS ÜLEVAATUST TEOSTAMAS, SAATU, KIHELKONNA METSANDIK.

Noorendike hooldamise (valgustusraie) maht on seotud uuendusraiete mahuga, sellest lähtuva metsauuenduse mahuga ning kõike seda näitab joonis 16. Noorendike hooldust on tehtud keskmiselt 130 hektarit aastas. Viimastel aastatel on mahtu suurendatud, kuna on suurenenud ka uuendusraie ja kultiveerimise mahud. Probleemiks on kõrge ulukikahjustuste oht, mis on kohati takistuseks noorendike õigeaegsel hooldamisel.

Joonis 16. Noorendike hooldamise pindala (ha)



Saaremaa metskonna metsi kahjustas 2005. aasta jaanuaritorm keskmisel määral, tormikahjustused oli võimalik likvideerida valdavalt sanitaarraietega. Metsapõlenguid esines 2006. ja 2007. aastal: kokku 2 põlengut kogupindalaga 5,3 hektarit. 2010. aastal likvideeriti riigimetsast 2,6 tonni prügi. Metsade prügireostus on aastate jooksul vähenenud. 2012. aastal likvideeriti riigimetsast 1 tonn prügi. Saaremaa metskonnas hinnati 2012. aastal uuenevatel aladel ulukikahjustusi kokku 52,8 hektarit, mis on valdavalt sõraliste poolt tekitatud.

1.5. Looduskaitse

Saaremaa on paese aluspõhjaga madal tasandik, mille keskmine kõrgus on 15 m üle merepinna. Oma pehme merelise kliima ja pinnase mitmekesisuse tõttu on Saaremaa floora liigirohke. Kõigist Eestimaal leitud taimeliikidest esineb 80% ka Saaremaal. Ühtekokku võib siin leida 1200 erinevat liiki kõrgemaid taimi. Umbes 120 kohalikku taimeliiki on looduskaitse all olevad haruldused.

Tabel 3. Kaitstavate loodusobjektide pindala (ha)

Kaitseala tsoneering	Metsamaa (ha)	Mittemetsamaa (ha)
Kaitsealad	4 338	2 699
sh sihtkaitsevöönd	3 443	2 150
sh piiranguvöönd	895	549
Püsielupaigad	486	73
sh sihtkaitsevöönd	467	69
sh piiranguvöönd	19	4
Hoiualad	1 106	1 228
Vääriselupaigad	1 082	152
Ranna- ja kaldakaitsevöönd	418	271
Uuendamata kaitsekorraga alad	47	424



foto: KAUPO KIKKAS

POOL-LOODUSLIK KOOSLUS, TAASTATUD RANNAKARJAMAA LÄÄTSAL.

Saaremaa metskonna looduskaitseks eripäraks võibki pidada poollooduslike koosluste rohkust. Vilsandi rahvusparki, 11 looduskaitseala, 11 maastikukaitseala ja 41 hoiuala üheks peamiseks kaitse-eesmärgiks on haruldaste taimeliikide ja -koosluste ning erinevate elupaikade kaitse. Metskonna maadel paiknevate kaitsealuste loodusobjektide tüübid ja arvud on esitatud tabelis 4.

Tabel 4. Kaitsealused objektid

Kaitstava loodusobjekti tüüp	Arv	Loend
Rahvuspark	1	Vilsandi rahvuspark
Looduskaitseala	11	Abruka, Kesknõmme, Koorunõmme, Laidevahe, Liiva-Putla, Pühametsa, Siplase, Säärenõmme, Teesu, Viidumäe, Viieristi
Maastikukaitseala	11	Järve luidete, Kalli, Kasti, Kaugatoma-Lõo, Kesselaiu, Koigi, Kübassaare, Lindmetsa, Odalätsi, Panga, Suuremõisa lahe
Hoiuala	41	Abruka, Asva, Haavassoo, Jaandi, Järise, Kaarma, Kaarmise, Kahtla-Kübassaare, Karala-Pilguse, Karujärve, Kasti lahe, Kaugatoma-Lõu, Kingli, Koorunõmme, Kura kurgu, Küdema lahe, Laasu, Laidunina, Liigalaskma-Orinõmme, Lindmetsa, Mullutu-Loo, Mäe, Oina, Pidula-Veskioja, Põduste-Upa, Ruhnu, Sepa, Sepamaa, Siiksaare-Oessaare, Tagamõisa, Tahula-Reo, Tehumardi nõmme, Tumala, Tõnija, Vana-Lahetaguse, Vanalõve, Vesitükimaa, Väikese väina, Väinamere, Võilaiu, Võrsna
Üksikobjekt	5	Abruka metsavahi rändrahn, Kaarekivi, Rauna viirpuud (2 tk), Sepise jugapuu, Suur-Tõlli kerisekivi ehk Suure Tõllu kerisekivi ehk Raka kivi
Püsielupaik	60	merikotkas (27), must-toonekurg (15), saaremaa robirohi (3), kanakull (3), käpalised (3), kõre (2), kährikseen (2), valge sirmik (1), sellerheinik (1), lilla mütsnarmik (1), lilla põdramokk (1), kuldpiimane riisikas (1)
Uuendamata kaitsekorraga ala	4	Jõempa kurisud, Tagamõisa puisniit, Lepakõrve ja Küdema kurisud, Tuiu-Paka kurisud (4)
Vääriselupaik (VEP)	98	
VEP tunnustega ala	212	

Riigimaal teostatakse praktilisi looduskaitsetöid, mis tulenevad kaitsekorralduskavadest, liigikaitse- ja ohjamiskavadest ning osaliselt ka kaitse-eeskirjadest. Saaremaa metskonna maadel asuvatest kaitsealadest ja püsielupaikadest on kehtivad kaitsekorralduskavad: Abruha looduskaitseala ja Abruha hoiuala kaitsekorralduskava aastateks 2011–2020; Kasti maastikukaitseala, Kasti lahe hoiuala ja Tulpe merikotka püsielupaiga kaitsekorralduskava aastateks 2012–2021; Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala ja Kaugatoma-Lõu hoiuala kaitsekorralduskava aastateks 2012–2021; Küdema lahe hoiuala ja Laidu saare looduskaitseala kaitsekorralduskava aastateks 2011–2020; Laidevahe looduskaitseala ja Siiksaare hoiuala kaitsekorralduskava aastateks 2011–2020; Tagamõisa puisniidu ja Tagamõisa hoiuala kaitsekorralduskava aastateks 2012–2021; Panga maastikukaitseala kaitsekorralduskava aastateks 2010–2019.

2011. aastal teostati metskonna maadel looduskaitsetöid kahel objektil. Vilsandi rahvuspargis jätkusid käpaliste elupaiga taastamistööd ja Kaali maastikukaitsealal teostati kraatrivalli puistu hooldust. 2012. aastal valmistati ette koosluste taastamistöid Väinamere, Oina, Kasti lahe hoiualadel ja liigi elupaiga taastamistöid Vilsandi rahvuspargis.

Poollooduslike koosluste hooldamiseks metskonna maadel on sõlmitud maahooldajatega pikaajalised maarendilepingud 705 hektaril. Rentnikud taastavad ja hooldavad toetusmeetmete abil poollooduslikke kooslusi.



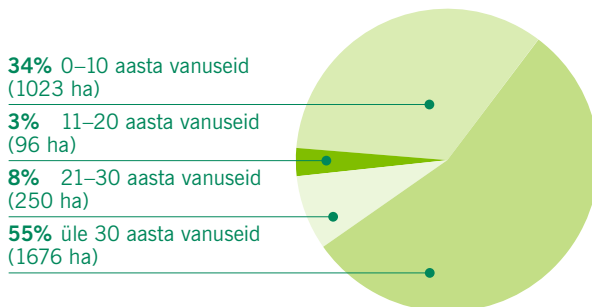
foto: KAUPPO KIKKAS

PÄRANDKULTUURIOBJEKT „SUURE TÕLLU KERISEKIVI“, KUUMI KÜLA, KIHELKONNA METSANDIK.

1.6. Metsaparandus

Saaremaa metskonna maadel asuvad metsakuivendussüsteemid paiknevad 52 objektil ja nende üldpindala on 3044 hektarit. Kuivendatud on 15% metsamaa pindalast. Metsakuivendusobjektide vanuselise jaotusest annab ülevaate joonis 17. Vanuseline jaotus on aktuaalne, selles on arvestatud objektide rekonstrueerimise aega.

Joonis 17. Metsakuivendusobjektide vanuseline jaotus



Saaremaa metskonnas on 55% metsakuivendussüsteemidest vananenud (vanus üle 30 aasta) ja 8% vananemas (vanus 21–30 aastat). Aastatel 2003–2012 rekonstrueeriti ja uuendati metsakuivendussüsteeme kokku 1023 hektarit.

Saaremaa metskonnas kasutatakse metsade majandamiseks teid hinnanguliselt 366 kilomeetri ulatuses. Nendest riigimetsa maadel asuvate metsateede olem on 244 kilomeetrit. Lepingute alusel kasutatavate erateelõikude olem on 6,1 kilomeetrit. Omavalitsustega on sõlmitud metsateede avaliku kasutuse lepinguid kokku 11, Kihelkonna ja Leisi vallas. Metsade majandamiseks kasutatava teedevõrgu tihedus on 1,78 km/100 hektari metsamaa kohta.

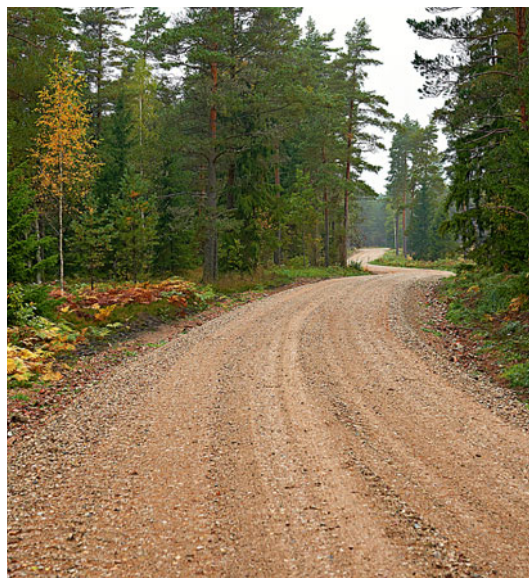


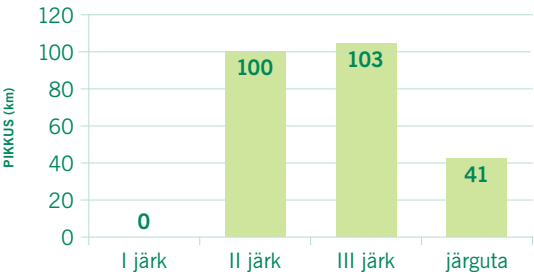
foto: KAUP O KIKKAS

2012. A REKONSTRUEERITUD KÕÖRU METSATEE. TEETAMMI EHITUSEKS ON KASUTATUD KARUJÄRVE RAKETIBAASI HOONETE LAMMUTUSJÄÄKE. KARUJÄRVE, KIHELKONNA METSANDIK.

Saaremaa metstkonna metsateede jagunemist iseloomustab joonis 18. Kõrgema (II järk) järgu metsateede osa on metstkonnas väga kõrge, kokku 100 kilomeetrit. Kõrgema järguga metsateed moodustavad metsateede olemist 41%. Saaremaa eripäraks on teeomandite killustatus, st üks tee läbib mitmeid maaomandeid.

Joonis 18. Metsateede järgud

Metsateede jaotus järkudesse



Metsateede vastavus seisunditasemele 2012. aasta teede seisundi hindamise andmetel on esitatud tabelis 5.

Tabel 5. Metsateede seisund

Hinnatud teede pikkus	Vastab seisundi nõuetele		Mittevastavuse põhjused				Truubid/sillad
			Profiil	Võsa	Teekraavid	Roopad/augud	
203 km	118 km	58%	2 km	12 km		83 km	

Enim probleeme on Saaremaa metsateedel õhukese ja vajunud teekattega, mis tekitab probleemi, kus vihmavesi ei vaju teelt ära. Tekivad roopad ja augud, paljude metsateede katted on vaja uuendada ja teed profileerida.

Möödunud kümnendil teostati Saaremaa metstkonnas kokku 70 kilomeetrit metsateede ehitus-, rekonstrueerimis- ja uuendustöid.

Endise Karujärve sõjaväebaasi territooriumil lammutati 2011.–2012. aastal 55 tugevasti amortiseerunud ja ohtlikku militaarobjekti. Lammutamisest saadi 37 764 tonni purustatud betooni ja tellisejääke. Sellest kogusest kasutati 2012. aastal metsateede rekonstrueerimisel aluskihi ehituse juures ära 25 000 tonni purustatud materjali.

1.7. Puhkevõimalused

Riigimetsa rekreatiivne kasutus toimub loodusalade külastuskorralduskavadele tuginedes. Külastuskorralduskavaga määratakse loodusala ulatus ja rekreatiivseks metsakasutuseks sobivad alad tsooneeritakse vastavalt teenindus-, huvi- ja varutsoonideks. Külastuskorralduskavade koostamisel tuginetakse loodusaladel teostatud seiretele ja uuringutele ning vastava andmestu analüüsile. Loodusaladel viidi läbi külastusmahu seiret, külastajauuringuid, loodushoiuobjekti seiret ja külastuskoormuse uuringuid.

RMK külastuskorraldus: igaüheõigusel põhineva liikumissüsteemi loomine puhke- ja kaitsealadel ning elanikkonna loodusteadlikkuse ja -hoidlikkuse tõstmine teavitamise ja loodusharidustegevuse kaudu.

Loodusala: RMK põhimäärusega nimetatakse loodusaladeks nii RMK puhkealasid kui ka erinevaid kaitsealasid.

Loodushoiuobjekt/külastusobjekt: maastiku rekreatiivset kasutust hõlbustav, maastikku kaitsev ja kasutust suunav puhkemajanduslike ehitiste ja metsamööbli kogum, mis on dokumenteeritud ning vastab kehtestatud nõuetele.

Teenindustsoon moodustab loodusala raskuskeskme, siia koondatakse maastikku kõige enam kulutavad tegevused. Tsoonis asuvad puhke- või kaitseala loodushoiuobjektid ning põhiline osa looduses liikumise radadest.

Huvitsooni kuuluvad looduskaitsealade ja/või kultuuriloolise tähtsusega eksponeeritavad alad, mis omavad ka loodushariduslikku väärtust. Tsoonis suunatakse külastus loodusradadele.

Varutsooni eesmärgiks on moodustada sellised alad, mis kindlustavad ala terviklikkuse, samas on tulevikus võimalik vajaduse korral külastusala varutsooni arvelt laiendada.

Saaremaa metskonna territooriumile jääb osaliselt 3 loodusala: Saaremaa puhkeala, Vilsandi rahvuspark ja Viidumäe looduskaitseala. Loodusalade majandamine on toimunud vastavalt Saaremaa puhkeala kasutuskorralduskavale (2006–2010), Vilsandi rahvuspargi külastuskorralduskavale (2010–2015) ning kehtivale Viidumäe looduskaitseala kaitse-eeskirjale. Saaremaa metskonna territooriumil osaliselt asuva Saaremaa puhkeala teenindustsooni kogupindala on 76 hektarit, huvitsooni kogupindala 32 hektarit ja varutsooni kogupindala 74 hektarit. Vilsandi rahvusparki ja Viidumäe looduskaitsealale moodustatakse tsoonid 2013. aastal. Saaremaa metskonna territooriumile jääb ka RMK Mustjala looduskeskus.

Saaremaa puhkealadest ja objektidest annab ülevaate tabel 6. Neist jääb Saaremaa metskonna territooriumile 37 objekti ning külastatavamad on Keskranna ja Järve mereäärse asukoha ning Loode tammiku matkarada linnalähedase asukoha tõttu. Saaremaa puhkeala objektidest jääb Saaremaa metskonna territooriumile 26 objekti, M. Ranna dendraarium ja Laugu metsavahimaja on olulised oma kultuuriloolise tausta tõttu. Vilsandi rahvuspargi objektidest jääb Saaremaa

metskonna territooriumile 7 objekti, millest külastatavaim on Vilsandi matkarada. Viidumäe looduskaitseala objektidest jääb Saaremaa metskonna territooriumile 4 objekti, millest külastatavaim on Viidumäe õpperada.

Tabel 6. Puhkealad ja objektid

Puhkeala nimi	Objekti nimi	Vald
Saaremaa puhkeala	M. Ranna dendraarium	Põide vald
Saaremaa puhkeala	Koigi matkarada	Põide/Laimjala vald
Saaremaa puhkeala	Putla puhkekoht, Kaali puhkekoht	Pihlta vald
Saaremaa puhkeala	Loodenina linnuvaatlustorn, Loode tammiku matkarada, Mändjala loodusmaja, Taimeaia puhkekoht, Keskranna puhkekoht	Kaarma vald
Saaremaa puhkeala	Järve puhkekoht, Sopi metsaonn	Salme vald
Saaremaa puhkeala	Viieristi matkarada	Torgu vald
Saaremaa puhkeala	Viieristi puhkekoht	Torgu/Salme vald
Saaremaa puhkeala	Veere vaateplatvorm, Veere telkimisala, Suure Tõllu kerisekivi puhkekoht, Dejevo telkimisala	Kihelkonna vald
Saaremaa puhkeala	Karujärve lõkkekoht	Kärla vald
Saaremaa puhkeala	Kalja matkarada, Konati matkarada, Konati telkimisala, Mustjala looduskuskeskus/teabepunkt, Kalasma telkimisala, Abula matkarada, Karjääri telkimisala, Abula telkimisala	Mustjala vald
Saaremaa puhkeala	Tuhkana puhkekoht, Tuhkana telkimisala, Soela telkimisala, Meiuste telkimisala, Laugu metsavahimaja, Triigi telkimisala, Ninanuki metsaonn	Leisi vald
Vilsandi rahvuspark	Vilsandi rahvusparki teabepunkt, Käkisilma-Vilsandi matkarada, Väike-Vilsandi puhkekoht, Vikati lõkkekoht, Vikati teabepunkt, Vilsandi matkarada, Vilsandi vaatetorn, Kulpri telkimisala, Papissaare puhkekoht, Harilaiu puhkekoht, Harilaiu matkarada, Harilaiu telkimisala	Kihelkonna vald
Vilsandi rahvuspark	Elda telkimisala, Atla puhkekoht, Käkisilma telkimisala, Käkisilma linnuvaatlustorn	Lümanda vald
Viidumäe looduskaitseala	Rauna vaatetorn, Rauna puhkekoht, Audaku matkarada, Viidumäe õpperada	Lümanda vald

2011. ja 2012. aastal oli Saaremaa puhkeala külastusmahuks vastavalt 36 442/35 144 külastust, Vilsandi rahvusparki 17 243/20 840 külastust.

1.8. Kultuurimälestised ja pärandkultuur

Riikliku kaitse all olevad kultuurimälestised liigitatakse järgmiselt: ajaloomälestised, kunstimälestised, arheoloogiamälestised, ehitismälestised, muinsuskaitsealad, tehnikamälestised, tööstusmälestised ja UNESCO maailmapärandi objektid. Kultuurimälestiste riiklikku registrisse kantud mälestistest annab ülevaate tabel 7.

Tabel 7. Kultuurimälestised

Mälestise tüüp	Mälestise nimetus
Ajaloomälestised	Vananõmme kalmistu, II maailmasõjas hukkunute ühishaud (3)
Arhitektuurimälestised	Vilsandi tuletorni kivist kuur, Vilsandi tuletorni ülevaataja elamu, Vilsandi II tuletorni vundament
Arheoloogiamälestised	7 kivikalmet (sh kivikalmed „Suurvare”, „Kirikvare”, „Kerves vare”), kalmeväli, muistsed põllud (2), linnus „Kihelkonna maalinn”, linnus „Lihulinn”, ohverdamiskoht, 3 asulakohta

Lisaks riikliku kaitse all olevatele objektidele võib metskonna maadelt leida hulganisti lähemast ja kaugemast minevikust pärinevaid inimtegevuse jälgi, mille säilimine sõltub omanikuhoiust. Igal pärandkultuuriobjektil on rääkida oma lugu, mis väärib talletamist.

Aastatel 2010–2012 kaardistati metskonna maadel üle 297 huvitava ja piirkonnale iseloomuliku pärandkultuuriobjekti, millest annab ülevaate tabel 8. Saaremaal inventeeritud pärandkultuuriobjektid on välja antud ka eraldi raamatuna „Saaremaa pärandkultuurist”.

foto: KAUPO KIKKAS



KULTUURIMÄLESTISTE KUI PÄRANDKULTUURIOBJEKTIDEGA ARVESTATAKSE METSAMAJANDUSLIKE TÖÖDE KAVANDAMISEL JA TEOSTAMISEL. PILDIL VANAD RAKETIBAASI PUNKRID, KARUJÄRVE.

Tabel 8. Inventeeritud pärandkultuuriobjektide jaotumine

Objekti tüüp	Objektide arv
Vanad kohanimed	34
Maanteed	32
Vanemad metsakorralduse märgid	25
Okupatsiooniaja objektid	18
Vanad geodeetilised märgid	15
Raudteerajatised	14
Metsakasvatuse ja -kasutusega seotud objektid	14
Metsavahikohad	13
Külatänavad, karjatanumad	12
Põlised metsateed	11
Muud (49 tüüpi)	109
Kokku	297

1.9. Jahindus

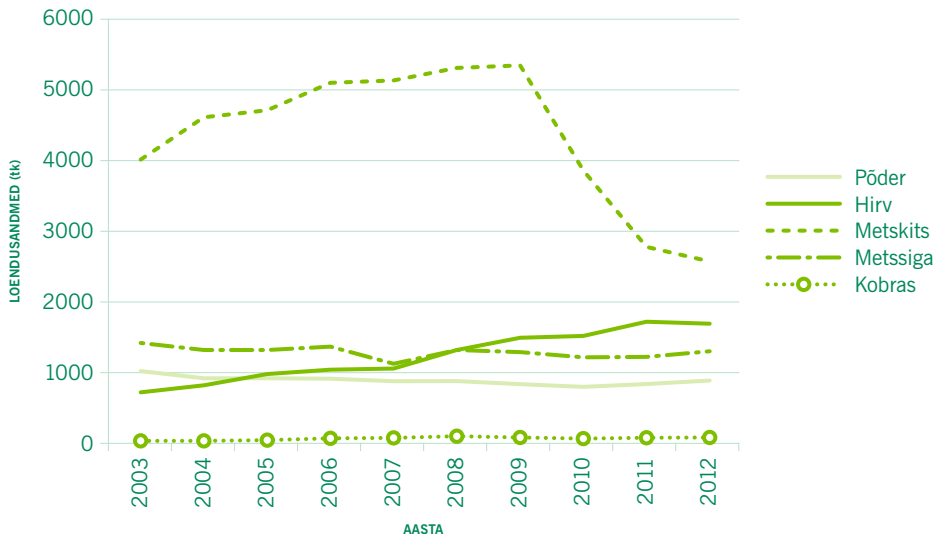
Riigimets on antud jahinduslikku kasutusse vastavalt jahipiirkonna kasutusõiguse loale. Jahipiirkondadega on sõlmitud riigimaa jahimaana kasutamise võimaluste ja jahipidamise tingimuste lepinguid kokku 23.

Saaremaa metskonna territooriumil asub 27 jahipiirkonda, millest üks on RMK kasutuses. Kokku on metskonna territooriumil jahipidamiseks kasutusse antud 19 522 hektarit riigimaad.

Jahipiirkonna kasutaja on kohustatud hoidma oma jahipiirkonnas jahiulukite arvukust lubatud piirides. Jahiulukite maksimaalne lubatud arvukus on jahiulukite arv, mille ületamine võib põhjustada olulisi jahiulukikahjustusi, minimaalne lubatud arvukus on selline jahiulukite arv, millest väiksem seab jahiulukiliigi asurkonna säilimise ohtu.

Saaremaa sõraliste ning kopra loendusandmetest annab ülevaate joonis 19. Sõraliste ning kopra loendusandmetest näeme, et aastatel 2003–2012 on ulukite arvukuses toimunud olulisi muutusi. Pärast 2009/2010 ja 2010/2011 raskeid talvesid on metskitse arvukus vähenenud peaaegu kahekordselt. Põdra, metssea ja kopra arvukus on püsinud stabiilne, kuid metsakasvatuse seisukohalt võib seda teatud piirkondades liialt suureks pidada. Samuti võib ohumärgiks pidada hirve arvukuse jätkuvat kasvu.

Joonis 19. Saaremaa sõraliste ning kopra loendusandmed



Viimastel aastatel on hirve arvukus oluliselt tõusnud, samuti on tema levikuala Saaremaal laienenud: kui perioodi algul võis hirve kohata Sõrve kandis, siis tänapäeval on hirm levinud üle Saaremaa. Hirve kõrge arvukus seab ohtu metsakasvatuse.

Saaremaa sõraliste ning kopra küttemisandmetest annab ülevaate joonis 20. Vaadeldaval perioodil on metskitse kütmine kahanenud enam kui kolm korda. Põdra ja metskitse kütamise kahanev trend tervikuna on tingitud kindlasti nii rasketest talvedest kui ka suursõrkjate kasvavast arvukusest. Oluline on märkida, et hirve kütmine on viimastel aastatel suurenenud. Saaremaal on vaadeldaval perioodil kütitud 2 hunti.

Joonis 20. Saaremaa sõraliste ning kopra kütmine

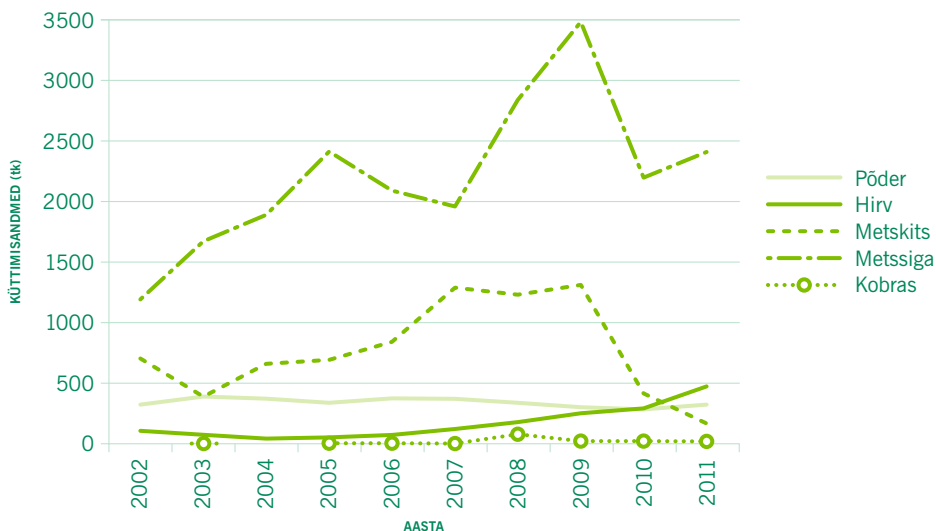




foto: KAUPPO KIKKAS

VAATED METSAMASIIVILE RAUNA VAATETORNIST, VIIDUMÄE LOODUSKAITSEALA.

METSA MAJANDAMIST MÕJUTAVAD PLANEERINGUD JA TARISTU

foto: KALUPO KIKKAS



RMK PUHKEKOHT RANNAS, VEERE, KIHKLKONNA METSANDIK.

2. METSA MAJANDAMIST MÕJUTAVAD PLANEERINGUD JA TARISTU

Saaremaa metskonna hallatavad maad jagunevad viieteistkümne valla vahel. Kohaliku omavalitsuse peamiseks pikaajalise kavandamise vahendiks on üldplaneering ja teemaplaneeringud. Planeeringute eesmärk on tagada võimalikult paljude ühiskonnaliikmete vajadusi ja huvisid arvestavad tingimused säästva ja tasakaalustatud ruumilise arengu kujundamiseks, ruumiliseks planeerimiseks, maakasutuseks ning ehitamiseks.

Selleks, et riigimetsade majandaja ja kohalike omavalitsuste pikaajalised arenguplaanid kulgeks kooskõlas, on tabelis 9 toodud loetelu omavalitsuste poolt kehtestatud või eelnõu staatuses olevatest üldplaneeringutest.

Tabel 9. Kohalike omavalitsuste üldplaneeringud

Planeeringu nimetus	Staatus	
	Kehtiv	Eelnõu
Kärla valla üldplaneering	23.03.2006	
Kihelkonna valla üldplaneering	01.06.2010	
Lümanda valla üldplaneering	21.08.2008	
Mustjala valla üldplaneering	29.04.2011	
Leisi valla üldplaneering	19.12.2000	
Leisi valla teemaplaneering „Puhke- ja virgestusmaad ning haljasalad”	17.05.2010	
Kaarma valla üldplaneering	07.07.2010	
Salme valla üldplaneering	20.12.2010	
Torgu valla sisemaa osaüldplaneering	18.09.2009	
Torgu valla rannaala osaüldplaneering	30.01.2006	
Pihlta valla rannikualade üldplaneering	13.10.2005	
Valjala valla üldplaneering	15.06.2011	
Laimjala valla üldplaneering	26.03.2010	
Põide valla üldplaneering	28.05.1999	
Põide valla üldplaneeringu uus eelnõu		25.05.2006
Orissaare valla üldplaneering	09.06.2009	
Orissaare valla rannaala osaüldplaneering	12.10.2005	
Muhu valla üldplaneering	17.10.2008	
Ruhnu valla üldplaneering	17.12.2002	
Tuuleenergeetika teemaplaneering Saare maakonnas (osa nelja maakonna teemaplaneeringust)		23.03.2012

Üldplaneeringute menetlemise käigus metsade majandamisele olulisi piiranguid ei kehtestatud. Valdavalt on soovitatud raiete teostamisel jätta teede äärde puhverribad, Kärla valla üldplaneeringus on ka soovitus kasutada infiltratsioonialadel turberaieid. Kehtivad üldplaneeringud vastavad metsaseaduse nõuetele.

Saare, Hiiu, Lääne ja Pärnu maakonna tuuleenergeetika teemaplaneeringu menetlemise käigus Saaremaa metuskonna territooriumile alasid välja ei pakutud. Viimane muudatus planeeringus on tehtud 2012. a juulis, mis siiski haaras osasid RMK-le lisandunud katastriüksuseid üldpindalaga 68 hektarit, millega RMK ei nõustunud.

Saaremaa metuskonna maadel kulgeb arvukalt elektriliine, millest annab ülevaate tabel 10. Elektriliinide kaitsetsoonides tuleb metsa majandamisel arvestada mitmete piirangutega. Elektripaigaldise kaitsevöönd on elektripaigaldist ümbritsev maa-ala, kus kehtivad ohutuse tagamiseks kasutuspiirangud. Elektripaigaldise omaniku loata on kaitsevööndis puude langetamine ja metsamasinatega sõitmine keelatud.

Tabel 10. Elektriliinid

Elektriliin/pinge (kV)	Elektriliinide pikkus (km)	Elektriliini kaitsevööndisse jääva metsamaa pindala (ha)
Madalpinge liinid (6–20)	33,5	161,9
Keskpinge liinid (35)	18,3	80,5

Riigimaanteedest annab ülevaate tabel 11. Tee kaitseks, teehoiu korraldamiseks ja liiklusohutuse tagamiseks rajatakse tee äärde kaitsevöönd. Teekaitsevööndis on metsaraie ilma infrastruktuuri omaniku loata keelatud.

Tabel 11. Riigimaanteed ning raudteed

Rajatis	Rajatise kaitsevööndisse jääva riigimetsamaa pindala (ha)
Riigimaantee	582



foto: KAUPPO KIKKAS

RAIEKÜPS MÄNNIK KOOS KUUSERINDEGA, SAATU, KIHELKONNA METSANDIK.

METSA MAJANDAMINE AASTANI 2022

3.1. Maakasutus	36
3.2. Metsakasvatus	37
3.3. Looduskaitse	43
3.4. Metsaparandus	44
3.5. Puhkevõimalused	47
3.6. Jahindus	48
3.7. Uuendusraied ja metsa vanuselise struktuuri muutused	49
3.8. Aastane puidukasutuse maht	58
3.9. Piirangute mõju puidukasutuse mahule ja tuludele	58
3.10. Metsamajanduslik tööhõive	59

foto: KALUPO KIKKAS



2011. A KOOLILASTE POOLT ISTUTATUD MÄNIKULTUUR, KUUMI KÜLA, KIHELKONNA METSANDIK.

3. METSA MAJANDAMINE AASTANI 2022

3.1. Maakasutus

Maareformi lõpetamiseks vormistab RMK reformimata maad riigi omandisse. Ettepanek riigi omandisse vormistamiseks on reformimata maaüksustele tehtud järgmistel juhtudel: maatükk on riigimetsamassiivi sees või piirneb sellega vahetult; maatükk on küll lahustükk, kuid on siiski metsa majandamiseks sobiva suurusega; maatükil on looduskaitsepiirangud. Lähiaastatel prognoositakse Saaremaa metstkonna pindala suurenemist 20 000 hektari võrra.

Samuti kavatakse metsastada kasutusest väljas olevaid rohumaad, mis piirnevad riigimetsaga ja kus metsa kasvatamine on otstarbekas.

Lisandunud maade inventuuri käigus selgunud põllu- ja rohumaad, mis ei ole metsa kasvatamiseks otstarbekad, renditakse välja lepingute pikkusega 7 kuni 10 aastat.

Poollooduslike koosluste hooldamiseks renditakse maad keskkonnaameti poolt esitatavates aastamahtudes. Rendilepingute pikkuseks on 7 kuni 10 aastat. Lähiaastatel on metstkonnale lisandumas poollooduslike kooslusi ligikaudu 2000 hektarit.

Riigimetsa kasutamine riigikaitse eesmärgideks, väljaspool kaitsevööndi harjutusväljaks, toimub metstkonna ja kaitsevööndi vaheliste lepingute alusel.

Terviseradade, õpperadade, loodusradade jms rajamiseks riigimetsa ootab RMK põhjendatud taotlusi, milles viidatakse tegevuse kestlikkusele. Riigivaraseadusest ja metsaseadusest tulenevalt saab rendile anda põhitegevuseks (metsakasvatuseks) hetkel mittevajalikku maad ja tasu eest (rent ja maamaks).

Riigimaale esitatavaid tehnorajatiste (mastid, liinid, trassid) püstitamise taotlusi menetletakse kooskõlas RMK metsakasvatuse huvidega. Tehnovõrgud, mis rajatakse avalikest huvidest lähtuvalt, talutakse riigimaal tasuta.

Riigimaal toimuvaid ühekordseid üritusi kooskõlastatakse lepingutega, milles fikseeritakse poolte õigused, kohustused ja tähtsused. Juhul, kui üritus korraldatakse ärilistel eesmärkidel ja sellega piiratakse igaühed riigimetsas, küsitakse ürituse läbiviimise eest tasu.

Maastikusõidukitele on rajatud sobiv ala Muhu vallas, mida opereeritakse maarendilepingu alusel.

3.2. Metsakasvatus

Uuendamist vajavate ja uuenevate alade üle peetakse arvestust metsauuendusfondis. Saaremaa metskonna metsauuendusfondis oli seisuga 01.12.2012 uuendusalasid kokku 774 hektarit, mis on esitatud tabelis 12. Neist 549 hektarit on uuenevaid raiesmikke ja 218 hektarit uuendamisele kavandatud raiesmikke, kus hetkel on tööd veel teostamata.

Tabel 12. Metsauuendusfondi jagunemine (ha)

Metsauuendusfondi jagunemine	Peapuuliik				Kokku
	Mänd	Kask	Kuusk	Haab	
Uuenevad raiesmikud	400	75	73	1	549
Uuendamisele kavandatud raiesmikud	122	47	41	8	218
Uuendamisele kavandatud turberaiealad	5				5
Uuendamisele kavandatud rohumaad	2		0,4		2
Kokku	529	122	114	9	774

foto: KALUPO KIKKAS



LAGERIAIETÖÖD JA METSAMATERJALI KOKKUVEDU, JAUNI, KIHELKONNA METSANDIK.

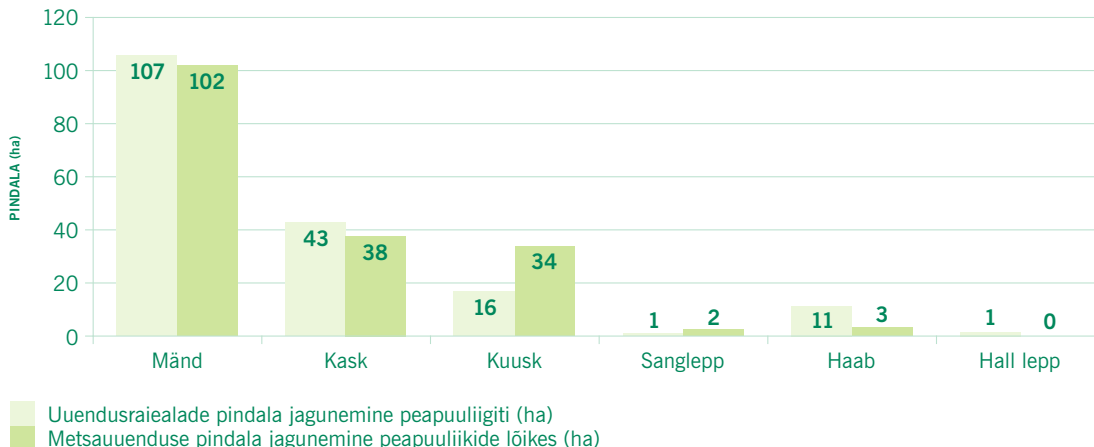
Saaremaa metskonna uuendusraie keskmine maht on 146 hektarit aastas. Lähtuvalt kasvutingimustest kavandatakse raiesmikele uuendatav peapuuliik, jälgides raiealade kasvukohatüüpidesse jagunemist peapuuliigiti. Tabelis 13 on välja toodud aastas keskmiselt raiutavate alade peapuuliigiline jaotus ja kasvukohtades tehtavad peapuuliigilised valikud metsa uuendamisel.

Tabel 13. Uuendusraiealade jagunemine ja peapuuliigi valik metsauuendamiseks kasvukohatüüpide lõikes (%)

Kasvukohatüüp	Uuendusraiealade jagunemine peapuuliikide ja kasvukohatüüpide lõikes						Metsauuendusosalade jagunemine peapuuliikide ja kasvukohatüüpide lõikes				
	mänd	kask	kuusk	sang-lepp	haab	hall lepp	mänd	kask	kuusk	sang-lepp	haab
pohla	98		2				100				
sinilille	67	16	13		3	1	20	10	70		
mustika	79	13	8				90		10		
tarna	30	56	11	1	2		10	90			
angervaksa		63	13	2	18	4		60	20	10	10
kastikuloo	91	6	2		1		80		20		
jänesekapsa-mustika	39	53	5		3		40	20	40		
tarna-angervaksa	7	65	16		12		10	70		10	10
jänesekapsa-pohla	94	4			2		90		10		
naadi		65			28	7		50	30		20
kanarbiku	100						100				
leesikaloo	100						100				
jänesekapsa	75	20	5				30	20	50		
karusambla-mustika	77	17		4	2		90		10		
sambliku	100						100				
sinika	100						100				
osja		87		13				100			
lubikaloo	100						100				
madalsoo		60		40			0	100			
kõdusoo	46	54					40	30	30		
karusambla		30	70				100				
siirdesoo	100						80	20			
sõnajala				100				70		20	10
mustika-kõdusoo	100						40	30	30		
KOKKU aasta keskmine	65	23	7	1	3	1	57	21	19	1	2

Perspektiivse võrdluse raiutavate peapuuliikide ja uuendatavate peapuuliikide osas annab joonis 21. Raiesmike uuendamise tulemusel võrreldes raiutavaga säilitatakse männikute osakaal ja suurendatakse kuusikute osakaalu. Kaasikuid eelistatakse selleks sobivates kasvukohtades ja haaba säilitatakse kohtades, kus seda on võimalik ulukikahjustusi vältides teha.

Joonis 21. Raiutavate peapuuliikide ja uuendatavate peapuuliikide võrdlus (ha)



Lähtuvalt kasvukohatüüpidest, metsauuenduseks peapuuliigi ja uuendamiskiivi valikust, on prognoositavad järgmised keskmised aastamahud: metsaistutus 115 hektarit, metsakülv 30 hektarit ning looduslikule uuenemisele jätmine 34 hektarit. Metsauuenduse peapuuliigi taimede kasvutingimuste parandamiseks tehtava metsauuenduse keskmiseks hooldamise mahuks on hinnanguliselt 255 hektarit aastas. Esimesel või teisel aastal hukkunud taimede asemele istutatakse järgmisel aastal täiendavalt peapuuliigi taimi, et tagada piisav algthedus noorendikuetappi jõudmisel. Täiendamisvajadus on keskmiselt 60 hektaril aastas.

Metsakultuuride rajamisel rakendatakse metsa majandamise eeskirjas kehtestatud minimaalsest nõudest kõrgemat algthedust, et tagada kvaliteetsete ja kahjustustele vastupidavamate noorendike kasvatamine. Männi istutamise algtheduseks on 3500 tk/ha ning kuuse ja kase algtheduseks 2000 tk/ha. Saaremaa metskonnas prognoositav keskmine taimede vajadus aastas on järgmine: 295 000 männitaimet, 75 000 kuusetaimet ning 20 000 kasetaimet.

Metskonna territooriumil majandatakse olemasolevat Mändjala seemlat, eeldades et perioodi jooksul saab varuda ca 300 tk männiseemneid.

2012. a on rajatud endise Mändjala taimla alale männi järglaskatse kultuur 1,5 ha, perioodil 2013–2015 rajatakse sealsele alale lisaks 10 ha männi järglaskatse kultuuri. Katse kestab 15 aastat, siis raiutakse halvemad puud välja ja majandatakse edasi seemlana.

Saaremaa metskonna raiesmikud on seni uuenenud keskmiselt 6,2 aastaga: männiga 6,4 aastaga; kuusega 5,8 aastaga; kase ja sanglepaga 5,5 aastaga ning haavaga 6 aastaga.

Uuendusala metsaks ümberarvestamisel taotletakse kvaliteetseid ja kahjustustele vastupidavaid noorendikke. Noorendikud grupeeritakse kvaliteedi alusel järgmiselt:

- Hästi uuenenuks loetakse noorendikud, kui peapuuliigi taimede arv hektaril on männinoorendikel vähemalt 1750 tk/ha, kuusenoorendikel vähemalt 1300 tk/ha, kasenoorendikel vähemalt 1950 tk/ha.
- Rahuldavalt uuenenuks loetakse noorendikud, kui peapuuliigi taimede arv vastab metsa majandamise eeskirja minimaalse puuliigiga metsaks arvestamise nõudele. Mändi on vähemalt 1500 tk/ha, kuuske 1000 tk/ha, kaske 1500 tk/ha.
- Minimaalselt uuenenuks loetakse noorendikud, kui peapuuliigi taimede arv ei vasta metsa majandamise eeskirja minimaalse puuliigina metsaks arvestamise nõudele ning ümberarvestamine toimub mitme puuliigi valemi alusel.

Saaremaa metskonna keskmine noorendike hooldamise vajadus on 180 hektarit aastas. Maade lisandumisega võib noorendike hoolduse maht mõnevõrra suureneeda. Maht on kalkuleeritud lähtuvalt noorendiku arenguklassis olevate puistute mahust ja kasvukohatüüpidesse jagunemisest. Kasvukohatüübi kasvutingimustest ja noorendiku peapuuliigist lähtuvalt on määratud hooldamiste korduste arv noorendiku arenguklassi vältel.

Järgides RMK valgustusraiete kvaliteedinõudeid:

- Tagatakse kasvukohale parima koosseisuga ning tüveomadustega puistute kasvatamine.
- Tagatakse noorendike kiire kasvatamine latimetsaks, tootlikumad ning kahjustustele vastupidavamad tulevikupuistud.
- Tagatakse puistu optimaalne tihedus harvendusraieks ja puude omavaheline ühtlane vahekaugus, mis võimaldab harvendusraiel kasutada masinraie tehnoloogiat.

Viimase noorendike hoolduse järgselt peetakse sobivaks järgmise tihedusega noorendikke: männikud 3000 tk/ha; kuusikud 2000 tk/ha; kaasikud 2000 tk/ha; haavikud 1500 tk/ha; sanglepikud 2500 tk/ha.

Keskealiste puistute kasvutingimuste parandamiseks teostatakse harvendusraiet.

Harvendusraiet on vaja teha viljakates ja keskmise viljakusega üldjuhul 30–80-aastastes männikutes, 30–60-aastastes kuusikutes, 25–45-aastastes haavikutes ja 25–55-aastastes teiste lehtpuude puistutes, mille täius on 80 või suurem. Harvendusraieid kavandatakse kolme-aastaste perioodide kaupa, lisades igal aastal juurde ühe aasta mahu. Kiirelt kavandatakse raiele kõrge täiusega ($T \geq 100$) puistud, kuna puistu kõrge tihedus vähendab puude elusvõra pikkust ning halvendab puude kasvutingimusi. Keskmiseks harvendusraiate vajaduseks hinnatakse ca 360 hektarit aastas. Tabel 14 kirjeldab harvendusraiate potentsiaalset aastamahtu olemas-olevate metsainventeerimisandmete põhjal. Seoses maade lisandumisega prognoositakse harvendusraiate vajaduse mõningast suurenemist.

Tabel 14. Harvendusraiate potentsiaalne aastamaht (seisuga 01.10.2012)

Peapuuliik	Aastane raiemaht	
	Pindala (ha)	Tagavara (tm)
Mänd	273	15 700
Kuusk	18	771
Kask	59	2 451
Haab	4	227
Sanglepp	3	152
Kokku	357	19 301

Sanitaarraiate eesmärgiks on eemaldada metsast nakkusallikaks olevad või kahjurite paljunemist soodustavad puud, samuti raiuda puidu kasutamisel ohuallikaks mitteolevad surevad või surnud puud, juhul kui see ei ohusta bioloogilist mitmekesisust. Üldjuhul kavandatakse ja teostatakse sanitaarraiet juhul, kui väljaraievajadus on suurem kui 10 tm/ha. Saaremaa metskonna hinnanguline sanitaarraiate vajadus on 400 tm aastas.

Raiate teostamisel kevad-suvisel perioodil (15.04–15.06) rakendatakse tööde teostamise strateegiat, et oleks tagatud linnustiku ning loomastiku kaitse tundlikul pesitsus- ja poegimis-perioodil, metsamuldade vee- ja toiterežiimi kaitse ning minimeeritud seenhaiguste levikuohu.

Metsakaitseliste tööde eesmärgiks on metsa tervisliku seisundi halvenemise vältimine ennetavate abinõude rakendamise kaudu. Metsakaitseline tegevus seisneb ka selliste metsakasvatustlike võtete rakendamises, mis tagavad metsade hea seisundi ja keskkonna saastatuse vähenemise.

Männikärsaka tõrjet mürkemikaalidega kasutatakse metsas üksnes alternatiivsete võimaluste puudumisel ja olulise kahjustuse korral. Männikärsaka kahjustusohu vähendamiseks töödeldakse taimed kemikaaliga taimlas.

Keskkonnaministri määrusega „Nõuded tuletõkestusribade ja -vööndite rajamise ning tuletõkestusriba ja -vööndi kohta” on fikseeritud järgmine põhimõte: metsa tuleohtlikkust hindab omanik ja määrab selle põhjal tuletõkestusribade ja -vööndite rajamise vajalikkuse. Saaremaa metskonna tuleohtlikud alad, tuletõkestusribade ja -vööndite rajamine ning hooldamine on määratletud metsaüleva käskkirjaga. Saaremaa metskonnas teostatakse aastas 20 kilomeetrit tuletõkestusribade hooldamist Kihelkonna metsandikus.

Saaremaa metskonna territooriumil peetakse vajalikuks 11 tuletõrje veevõtukoha olemasolu. Nendest 9 korrastati 2011.–2012. aastal ning 2013. aasta tööplaanis on veel 2 veevõtukoha uuendamine. Veevõtukohad on metsas tähistatud siltidega, millel on määratletud veevõtukoha hinnanguline mahutavus. Järgnevatel aastatel hooldatakse veevõtukohtasid süstemaatiliselt.

Koostöö Päästeametiga metsatulekahjude korral toimub hädaolukordade lahendamise plaani alusel. Iga omavalitsuse territooriumil on määratud üks metskonna töötaja, kelle telefon on tuleohtlikul ajal ööpäev läbi sisse lülitatud. RMK tagab: päästeasutusele riigimetsas metsakustutustööde juhtimiseks vajalike metsamajanduskava planšettide, puistuplaanide ning kaartide olemasolu paberikandjal või elektrooniliselt; täpsustab päästeasutusele võimalusel metsatulekahju asukoha, edastab kogutud andmed päästeasutusele ning määrab riigimetsas hädaolukorra lahendamise juhtimisstruktuuri enda esindaja; edastab igal aastal informatsiooni veevõtukohtade ja kontaktisikute kohta; nõustab ja abistab päästeasutust metsakustutustöödel riigimetsas muul viisil.



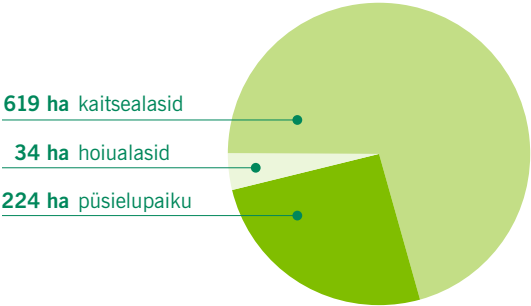
foto: KAUPO KIKKAS

2012. A REKONSTRUEERITUD TULETÕRJE VEEVÕTUKOHT, SAATU, KIHELKONNA METSANDIK.

3.3. Looduskaitse

Keskkonnaregistri andmetel kavandatakse Saaremaa metskonna maadele uusi kaitse- ja hoiualasid ning püsielupaiku kogupindalal 878 hektarit, mille jagunemisest annab ülevaate joonis 22. Kavandatavatest kaitsealadest suure osa moodustavad sooelupaigad.

Joonis 22. Kavandatavate kaitsealade pindala (ha)



Lisaks moodustab metskonna maadest 1296 hektarit nn vari-Natura ala, kus puudub seadusest tulenev majandamise piirang. Nendel aladel on vaja täpsustada, kas kaitseväärtused on ka tegelikult olemas. Sõltuvalt inventuuri tulemustest, võidakse ka nendel aladel moodustada uusi kaitsealasid. RMK on võtnud vabatahtliku kohustuse hoiduda nendel aladel majandustegevusest.

Vääriselupaigad on majandatavas metsas asuvad ja kaitset väärivad alad. RMK hoiab ja kaitseb hea tahte põhimõttel ka kaitsealade piiranguvööndites asuvaid vääriselupaiku, mida ametlikult vääriselupaikadeks ei loeta. Lisanduvate maade metsakorraldusliku inventeerimise käigus hinnatakse loodusväärtuste olemasolu ja korraldatakse vajadusel vääriselupaikade kaitse alla võtmine. Samuti hinnatakse ja korrastatakse vääriselupaikade andmekogu iga-aastaste metsainventeerimiste käigus.

Lähiaastatel koostatakse Saaremaa metskonna maadele jäävatele kaitse- ja hoiualadele 23 uut kaitsekorralduskava, millest annab ülevaate tabel 15. Kaitsekorralduskavades kirjeldatakse kaitseväärtuste säilimiseks ja kaitse-eesmärgi saavutamiseks vajalike looduskaitsetööde mahtu.

Tabel 15. Kavandatud kaitsekorralduskavad

Ala tüüp	Ala nimetus
Looduskaitseala	Kesknõmme, Koorunõmme, Siplase, Säärenõmme, Teesu, Viidumäe, Viieristi
Maastikukaitseala	Järve luidete, Kesselaiu, Koigi, Lindmetsa, Odalätsi, Suuremõisa lahe
Hoiuala	Jaandi, Karala-Pilguse, Lindmetsa, Mullutu-Loode, Muhu hoiualad (Nõmmküla, Oina, Ranna-Põitse, Madise), Saaremaa karstialad, Tehumardi nõmme

Kaitsekorralduskavad peavad andma sisendi RMK poolt tehtavate looduskaitsetööde nimekirja. Olemasolevate kaitsekorralduskavade põhjal on lähiaastatel plaanis teha töid järgmiselt: koosluste taastamist ja hooldamist 224 objektil; liikide elupaikade hooldust 6 objektil; maastikuhooldust 2 objektil ja üksikobjektide hooldust 5 objektil. Kaitseplaneerimise kavades kirjeldatud üldised tegevused konkretiseeritakse RMK poolt, täpsustakse töö sisu ja maht ning tellitakse vajadusel täiendavad taastamiskavad ja ekspertiisid. Kaitsealade taristut (metsateed, truubid, sillad) rekonstrueeritakse mahus, mis on kooskõlas pärandkoosluste hooldamise vajadusega.

Saaremaa metskonna maadel inventeeritud kaitsealadel asuvate poollooduslike koosluste kogupindala on 2216 hektarit. Jätkatakse koostööd rentnikega kaitsealadel asuvate poollooduslike koosluste soodsa seisundi saavutamiseks võimalikult suurel pindalal. Kestliku koostöö aluseks on RMK ja rentniku vahel sõlmitav pikaajaline maarendileping.

3.4. Metsaparandus

Saaremaa metskonna prognoositav metsakuivendussüsteemide uuendamise või rekonstrueerimise mahu vajadus on keskmiselt 100 hektarit aastas. Arvestades keskkonnakaitseliste piirangutega aladele jäävate kuivendussüsteemide olemiga, võimaldab selline tööde maht lõpetada rekonstrueerimis- ja uuendustööd 15–20 aastaga.

Rekonstrueeritud või uuendatud metsakuivendussüsteemide hooldust korraldatakse 5–7-aastase perioodi järel. Arvestades eeltoodut põhimõtet, on Saaremaa metskonna metsakuivendussüsteemide hooldusvajadus keskmiselt 150 hektarit aastas.

Metsakuivendussüsteemide majandamisel rakendatakse järgmist strateegiat:

- RMK üldjuhul ei raja uusi kuivendussüsteeme, vaid teostab olemasolevate hooldamist, uuendamist ja rekonstrueerimist.
- Kuivendussüsteemi projekteerimisele eelnevalt koostatakse keskkonnamõtjude analüüs, mille tulemusi ja võimalikku keskkonnamõtju leevendavad meetmed lülitatakse projekti koosseisu.
- Kuivendusobjekti rekonstrueerimisprojekti koostamisel vaadatakse üle ala tervikuna ning planeeritakse korrastamiseks vajalikud tegevused. Sealjuures arvestatakse metsa iseloomu, tuleohtlikkust, kaitstavaid loodusobjekte ja teisi kaitseväärtusi, kuivenduskraavide seisukorda ja olemist, metsamajanduse intensiivsust objekti alal ja selle naabruses, puidu kokkuveo-võimalusi ja metsasihtide seisukorda, metsateede seisukorda ja puidu väljaveovõimalusi.

- Seisundist lähtuva pingerea alusel rekonstrueeritakse esmajärjekorras kuivendussüsteemid, kus kraavide kuivendusvõime on oluliselt langenud ja viljakatel soomuldadel paiknevad kuivendussüsteemid, kus kasvavad okaspuu enamusega puistud.
- Metsakuivendussüsteemide rekonstrueerimis- või uuendustööde aluseks on viie aasta mahus objektide nimekiri, mida igal aastal aastamahu lisamisega täiendatakse.
- Kuivendussüsteemi rekonstrueerimisel taastatakse kuivendusobjektile olemasolev kraavivõrk esialgsel kujul. Juhul kui varasema süsteemi ehitamisega oli tehtud vigu, mille tõttu jääb vesi kraavidesse seisma ja tekitab mingil metsaosas liigvett või üleujutusi, muudetakse olemasolevate kraavide parameetreid või plaanilahendust.
- Objekti piires taastatakse reeglina kõik olemasolevad kraavid. Taastamata võidakse jätta kvartalisised kraavid, mis on süsteemi toimimise tagamiseks asendatavad kvartali sihtidel paiknevate või sinna rajatavate kraavidega.
- Kvartaliseseid kraave ei taastata, kui need ei ole süsteemis eesvooluks, ei oma tähtsust kuivendajana ega puidu kokkuveo seisukohast, või kui kraavid läbivad sõnajala ja lodu kasvukohatüüpe.
- Metsakuivendusobjekti rekonstrueerimisel projekteeritakse vajadusel uusi kraave metsa-kvartalite sihtidele, parandamaks metsa majandamise tingimusi ning vähendades koormust metsakvartali-sisestele või teistele metsakvartalite sihtidele.
- Uute kraavide projekteerimisel metsakvartali sihtidele ja metsakvartali-siseste kraavide pikendamisel on tingimuseks, et rajatavad või pikendatavad kraavid ei mõjuta seni olemas-olevast kraavivõrgust mõjutamata märgade metsade algselt säilinud looduslikku veerežiimi. Uute kraavide keskkonnamõjude analüüsiks kaasatakse eksperte. Keskkonnamõjude analüüsi käigus kaalutakse alternatiive.
- Metsakvartalite siseselt uusi kraave üldjuhul ei projekteerita. Metsakvartalite siseselt võib tekkida juba olemasolevate kraavide pikendamise vajadus juhul, kui sellega on võimalik parandada varasema projekti olulisi vigu, tagada metsakuivendussüsteemi parem toimimine, oluliselt parandada metsa majandamise tingimusi ning vältida metsamullastiku kahjustusi puidu kokkuveol.

Optimaalseks teedevõrgu tiheduseks loetakse 1,20–1,50 km/100 ha metsamaa kohta ja maksimaalne kokkuveokaugus ei ületa üldjuhul 800 meetrit. Arvestades sellega, et suur osa Saaremaa metskonna hallatavast metsamaast on kaetud erinevate keskkonnakaitseliste piirangutega, on praegune teedevõrk lähedane optimaalsele. Saaremaa metskonna prognoositav metsateede uuendamise ja rekonstrueerimise maht on keskmiselt 15 kilomeetrit aastas. Metsateede hooldustööd teostatakse perioodiliselt vastavalt kehtestatud metsateede seisundinõuetele.

Metsateede majandamisel rakendatakse järgmist strateegiat:

- Metsatee on riigi omandisse jäetud maal paiknev riigimetsa majandamiseks kasutatav tee. Metsateed võib kasutada igaüks juhul, kui riigimetsa majandamist korraldav isik või riigiasutus ei ole metsateed või selle osa sulgenud või seal liiklust piiranud.
- Metsateid kasutatakse üldjuhul metsamajanduslike tööde teostamiseks, ligipääsu tagamiseks metsatulekahjude puhul, maaparandussüsteemide hoiu tagamiseks, looduskaitsealade teenindamiseks ja puhkemajanduse korraldamiseks.
- Metsateed registreeritakse riiklikus teeregistris ja tähistatakse nime või tähisega. Järgnevate aastate jooksul tähistatakse metsateed nimeviitadega.
- Vajadusel sõlmitakse omavalitsustega kokkuleppeid metsatee avalikku kasutusse andmiseks ja sellega kaasnevate hoolduskohustuste üleandmiseks.
- Erateede omanikega sõlmitakse kokkulepped nendele kuuluvate teosade kasutamiseks ja võetakse sellega kohustus teehoiu korraldamiseks.
- Metsateed on jaotatud järkudesse, lähtuvalt metsamaterjali väljaveokoormusest. Väljaveokoormusi hinnatakse perioodiliselt ning sellest tulenevalt täpsustatakse ja muudetakse metsateede järkusi.
- Metsatee vastavuse tagamine seisundinõuetele on kohustuslik. Metsateede süsteemse hooldamisega tagatakse igale teele vastava järgu seisunditase.
- Juhul kui tee on amortiseerunud ja seisundinõuded ei ole hooldamisega saavutatavad, teostatakse rekonstrueerimis- või uuendustööd.
- Metsateel, millel ei ole tagatud nõutav seisunditase ning kus seetõttu on ohutu liiklemine raskendatud, samuti teelõigul, kus liiklemine on metsamajanduslike tööde tõttu ohtlik, tähistatakse see teelõik vastavate liikluskorraldusvahenditega. Juhul kui tähistamisega ei ole võimalik luua tingimusi ohutuks liiklemiseks, metsatee suletakse.

Metsateede ehitus- ja hoiutöödeks vajaliku tee-ehitusmaterjali vajaduse katmiseks on RMK taotlenud Saaremaa metskonna territooriumil 2 maavara kaevandamise luba:

- Karujärve kruusakarjäär I, Kihelkonna vallas, pindalaga 2,2 hektarit, kaevandatava varuga 62 000 m³, lubatud maksimaalse aastatoodanguga 8000 m³, kaevandamisloa kehtivusega aastani 2017.
- Karujärve kruusakarjäär II – kaevandamise loa taotluste menetlemine määeraldisele on Kihelkonna vallas pooleli.

3.5. Puhkevõimalused

Edasised arengud on kavandatud Saaremaa puhkeala külastuskorralduskavaga aastateks 2012–2016 ning uuendatava Vilsandi rahvusparki külastuskorralduskavaga aastateks 2010–2015, kus uuendamise käigus käsitletakse ka Viidumäe looduskaitseala objekte.

Arvestades Saaremaa merelist paiknemist, on eelistatud puhkuseviisiks rannapuhkus, mis seotakse muude huvitavate loodusobjektide (Kaali meteoriidikraater, pangad, kurisud, allikad jne) külastusega. Sellest tulenevalt on peamiseks eesmärgiks välja arendada mereäärsed telkimisalad, mida toetavad ka varasemad uuringud. Samuti keskendutakse suure külastusega objektide väljaarendamisele ning olemasoleva taristu kvaliteedi hoidmisele ja tõstmisele. Oluline eesmärk on objektidele ligipääsetavuse tagamine. Vajalik on juurdepääsuteede rekonstrueerimine (Abula, Kalasma, Karujärve, Koigi, Ninanuki, Sopi), olemasolevatele aladele pääsu optimeerimine planeeringu abil (Veere, Soela/Meiuste). Sealhulgas on tulenevalt loodusala kasutusintensiivsusest ja rahastusvõimalustest võimalikud muudatused objektide arvus ja iseloomus.

Loodusala rekreatiivsete väärtuste säilitamiseks arvestatakse metsamajanduslike tööde kavandamisel ja teostamisel vastava metsakasutusviisi vajadustega. Raiete planeerimisel kooskõlastatakse teenindus- ja huvitsoonis kavandatavad raied loodushoiuosakonnaga. Eriti hoolikalt peab vaatlema telkimis-, lõkke- ja parkimisplatside- äärseid ja teede- ning matkaradade-äärsete metsade majandamisega seonduvaid töid.

Võimalusel soovitatakse loodusala teenindus- ja huvitsoonide majandamisel eelistada turbe- ja valikraieid, mis tagavad puhkemetsade säilimise püsimeetsana. Puhkeala varutsoonis olevad raied ei kuulu loodushoiuosakonnaga kooskõlastamisele, kuid ka varutsooni metsi tuleks käsitleda kui potentsiaalseid aktiivselt kasutatavaid puhkemetsi.

Saaremaa metstkonna metssälema käskkirjaga määratletakse kvartalite ja eraldiste loetelu, kus ala prioriteediks on rekreatiivne kasutus. Puhkemetsadeks määratakse RMK loodusala teenindus- ja huvitsoonid ning traditsioonilise ja intensiivse kasutusega asulate lähedased metssaosad. Neid majandatakse piirangutega majandatavate metsade põhimõttel.

Kõik loodusala teenidestesse kavandatud raied tehakse maastikku sobitades. Raietööde aeg valitakse nii, et võimalikult vähem häirida looduses viibijaid ja kahjustada rekreatsiooniks sobivat keskkonda.

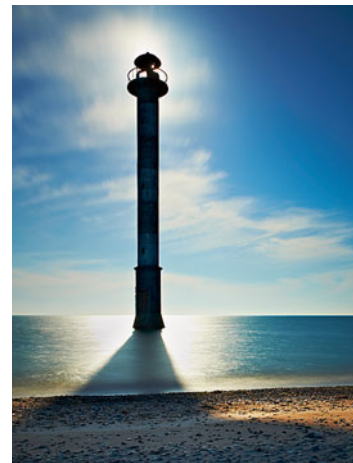


foto: KAUFÖ KIKKAS

KIIPSAARE MAJAKAS, VILSANDI RAHVUSPARK.

3.6. Jahindus

Riigimaa jahinduslikuks kasutamiseks andmisel lähtutakse põhimõttest, et jahipidamine on üks metsa kasutamise viise, mille korraldamisel peab olema tagatud metsaelustiku mitmekesisuse säilimine, metsa tootlikkuse kasv, uuenemisvõime ja elujõulisus.

Ollakse seisukohal, et seadusega peab olema tagatud sisuliselt töötav regulatsioon maaomaniku esindaja ning jahipiirkonna kasutaja vahelise suhte toimimiseks lepingulisel alusel, maaomanik ei soodusta oma tegevusega ulukikahjustuste tekkimist ja jahipiirkonna kasutaja hoiab ära ülemäärased ulukikahjustused.

Saaremaa metskonna hallatavad riigimaad on antud jahiühenduste kasutusse 27 jahipiirkonnana, kokku 19 522 hektarit. Riigimaa jahinduslikuks kasutamiseks andmisel sõlmitakse jahipiirkondade kasutajatega uued lepingud järgmiste põhimõtete alusel:

- Määratletakse täpselt jahimaa kasutamist kitsendavad alalised või ajutised territoriaalsed piirangud – looduskaitsepiirangud, puhkealadega seonduvad piirangud ja metsa majandamisega seonduvad piirangud.
- Järjepidevalt hinnatakse sõraliste kahjustusi metsauuendusladel ja noorendikes, teavitades jahipiirkondade kasutajaid ülemääraste kahjustuste tekkimisest.
- Jahipiirkondade kasutajaid teavitatakse koprakahjustuste ohust ja koprakahjustustest, kahjustuste likvideerimiseks püstitatakse tähtjad.
- Lepinguga reguleeritakse ulukihoolde tingimused ja kooskõlastatakse rajatiste asukohad.
- Jahipiirkonna kasutajale pandud kohustuste süstemaatilise mittetäitmise korral algatatakse tegevus jahipiirkonna kasutaja väljavahetamiseks.

Saaremaa metskonna hallataval maal on RMK kasutuses Kuressaare jahipiirkond, kokku 1763 hektarit (Kuressaare jahipiirkonna üldpind 10 070 ha), mille kasutusse andmisel rakendatakse järgmisi põhimõtteid:

- RMK kasutuses olevates jahipiirkondades pakutakse enampakkumiste alusel jahipidamisvõimalusi 3–5-aastaste perioodide kaupa.
- RMK kasutuses olevates jahipiirkondades jagatakse enampakkumiste tulused teiste maaomanikega, kes võimaldavad oma maadel jahti pidada.
- Koprakahjustuste ennetamiseks ja likvideerimiseks kehtestatakse jahipidamisõiguse kasutajatele konkreetsed kohustused.
- Jahipidamisõiguse kasutajatele kehtestatakse konkreetsed kohustused väikekiskjate arvukuse reguleerimiseks.
- Omanikujärelevalve tõhusamaks teostamiseks rakendatakse uuenduslikke meetmeid.

Jahinduslikel teemadel on maaomaniku esindajaks maakonnas metsaülem. Maaomaniku ning jahipiirkonna kasutaja vahel sõlmitud lepingu tingimuste täitmise kontrollimiseks ning analüüsimiseks arendab RMK jahihaldust.

3.7. Uuendusraied ja metsa vanuselise struktuuri muutused

Saaremaa metskonna uuendusraiete maht on kavandatud eraldi männikutele, kuusikutele, kaasikutele, haavikutele, sanglepikutele ja hall-lepikutele kolme majandamiskategooria lõikes:

- Majandatavad metsad.
- Majanduspiirangutega metsad väljaspool kaitstavaid loodusobjekte.
- Majanduspiirangutega metsad kaitstavatel loodusobjektidel – piiranguvööndid ja nendega võrdsustatud alad.

Uuendusraiete arvestuses ei osale 5a boniteedi puistud.

Uuendusraiete maht on kavandatud pindalaliselt. Tagavara on arvutatud vastava peapuuliigi küpsete puistute keskmiste hektaritagavarade kaudu. Uuendusraied pole jagatud lage- ja turbe-raieks. Teoreetilised langid on arvutatud vastavalt metsakorralduse juhendile viie meetodi järgi:

- Ühtlase kasutuse lank – ühtlane raie vastava puuliigi kogu raieringi jooksul.
- Küpsuslank – hetkel küpsete metsade ühtlane raie 10 eeloleva aasta jooksul juurdeküpsemist arvestamata.
- Esimene vanuslank – hetkel küpsete ja valmivate metsade ühtlane raie 20 eeloleva aasta jooksul.
- Teine vanuslank – hetkel küpsete, valmivate ja eelvalmivate metsade ühtlane raie 30 eeloleva aasta jooksul.
- Integraallank – mittelineaarne meetod, mis arvestab paindlikult ebaühtlase vanuselise jaotuse iseärasustega.

Valitud lank on määratud ekspertotsusena, mis arvestab konkreetse puuliigi vanuselist jaotust.

Tabel 16. Uuendusraie langiarvutus majandatavates metsades (ha)

Puuliik	Langiarvestuse pindalad					Valitud lank
	Ühtlase kasutuse lank	Küpsuslank	1. vanuslank	2. vanuslank	Integraallank	
Mänd	70	105	84	86	91	86
Kuusk	9	16	12	10	11	14
Kask	25	44	40	37	35	40
Haab	3	13	7	5	7	10
Sanglepp	1	2	1	1	1	1
Hall lepp		1	1		1	1
Kokku	108	181	145	139	146	152

Saaremaa metstkonna männikute küpsuslangi ja vanuslankide erinevused on suhteliselt väikesed. Ühtlase kasutuse lank on küpsuslangist 1,5 korda väiksem noorte metsade vähesuse tõttu. 60 aastast vanemate männikute rohkus võimaldab järgneva 20 aasta jooksul raiuda ühtlaselt 85–86 ha aastas.

Joonistel 23, 24 ja 25 on näha, missugused oleksid küpsuslangi väärtused männikutes, kuusikutes ja kaasikutes 10 ja 20 aasta pärast juhul, kui joonisel toodud lanke raiutakse ühtlaselt 10 või 20 aastat järjest. Erandiks on 2023. aastal korrigeeritud lank, kus aasta 2023 numbriline väärtus tähistab uuesti valitud lanki aastal 2023.

Joonis 23. Männikute langivalikute võrdlus majandatavates metsades (ha)



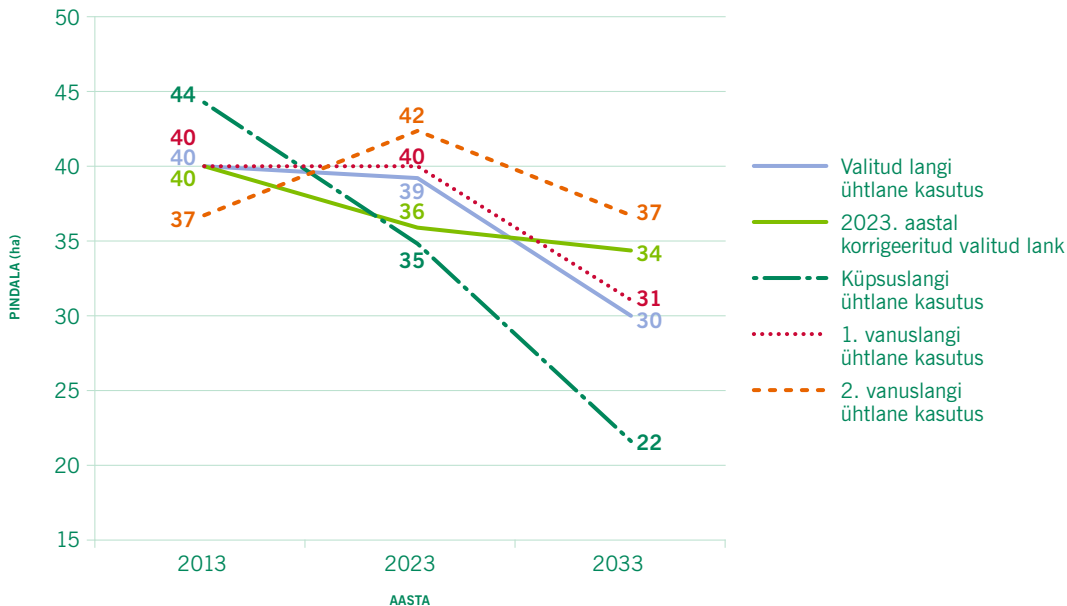
Saaremaa metskonna kuusikute pindala on väga tagasihoidlik ning vanuseline jaotus katkendlik. Kuna kuusikute puidu kvaliteet kahaneb metsade vananedes kiiresti, on valitud langiks küpsuslangi ja 1. vanuslangi vaheline lank. Kavandatud raiemaht 14 ha ja kümne aasta pärast 10 ha aastas sõltub olulisel määral ka lankide paigutusest ning selle mõjurite juhuslikkusest. Seetõttu võidakse küpsed majandatavad kuusikud erinevatel põhjustel ka raiumata jätta ja tegelik raiemaht kujuneb kavandatust veelgi marginaalsemaks.

Joonis 24. Kuusikute langivalikute võrdlus majandatavates metsades (ha)



Kaasikute vanuseline jagunemine on männikutega sarnane. Ühtlase kasutuse lank on küpsuslangist 1,8 korda väiksem, samas on raiearvestuses osalevate küpsete kaasikute osakaal küllalt kõrge – 21% metsamaa pindalast. Seetõttu on raieaht 20 aasta jooksul kahanev. Valitud langiks on 1. vanuslank. Kui raiutaks kaks aastakümnet järjest hetke küpsuslanki, oleks 20 aasta pärast küpsete kaasikute jääk vaid 220 ha. Raiudes esimesed 10 aastat keskmiselt 40 ha aastas ja järgmised 10 aastat keskmiselt 36 ha aastas, on 20 aasta pärast küpsete kaasikute jääk 340 ha.

Joonis 25. Kaasikute langivalikute võrdlus majandatavates metsades (ha)



Majanduspiirangutega metsade raievõimalused on märksa väiksemad kui majandatavates metsades.

Tabel 17. Uuendusraie langiarvutus majanduspiirangutega metsades väljaspool kaitstavaid loodusobjekte (ha)

Puuliik	Langiarvestuse pindalad					Valitud lank
	Ühtlase kasutuse lank	Küpsuslank	1. vanuslank	2. vanuslank	Integraallank	
Mänd	11	29	21	18	16	19
Kuusk	1	3	2	1	1	2
Kask	1	4	2	2	2	2
Haab		1	1		1	1
Kokku	13	37	26	21	20	24

Kaitstavatel loodusobjektidel paiknevate majanduspiirangutega metsade teoreetiline raievõimalus on suur, kuid looduskaitseadusest ja teistest õigusaktidest tulenevad piirangud ei võimalda puiduressurssi kasutada. Seetõttu on kavandatavaks raie mahuks võetud ligikaudu 1/10 lankide keskmisest, millest annab ülevaate tabel 18. Valdavalt saab neis metsades teha vaid kaitse-eeskirjades lubatud turberaieid.

Tabel 18. Uuendusraie langiarvutus majanduspiirangutega metsades kaitstavatel loodusobjektidel (ha)

Puuliik	Langiarvestuse pindalad					Valitud lank
	Ühtlase kasutuse lank	Küpsuslank	1. vanuslank	2. vanuslank	Integraallank	
Mänd	10	18	13	13	14	2
Kask	2	11	6	5	5	1
Haab	1	6	3	2	3	
Sanglepp		1		1		
Hall lepp		1			1	
Kokku	13	37	22	21	23	3

Tabelis 19 on toodud Saaremaa metskonnas aastateks 2013–2032 kavandatud uuendusraie pindalade ja tagavarade kokkuvõte.

Tabel 19. Kavandatud keskmine uuendusraiete maht aastas (ha)

Puuliik	Aastateks 2013–2022 keskmiselt aastas						Aastateks 2023–2032 keskmiselt aastas	
	Majandatavad metsad		Majanduspiirangutega metsad		Kokku			
	Pindala (ha)	Tagavara (tm)	Pindala (ha)	Tagavara (tm)	Pindala (ha)	Tagavara (tm)	Pindala (ha)	Tagavara (tm)
Mänd	86	24 700	21	4 600	107	29 300	107	29 300
Kuusk	14	3 700	2	400	16	4 100	12	3 100
Kask	40	8 800	3	600	43	9 400	39	8 500
Haab	10	2 100	1	200	11	2 300	4	800
Sanglepp	1	200			1	200	1	200
Hall lepp	1	200			1	200		
Kokku	152	39 700	27	5 800	179	45 500	163	41 900



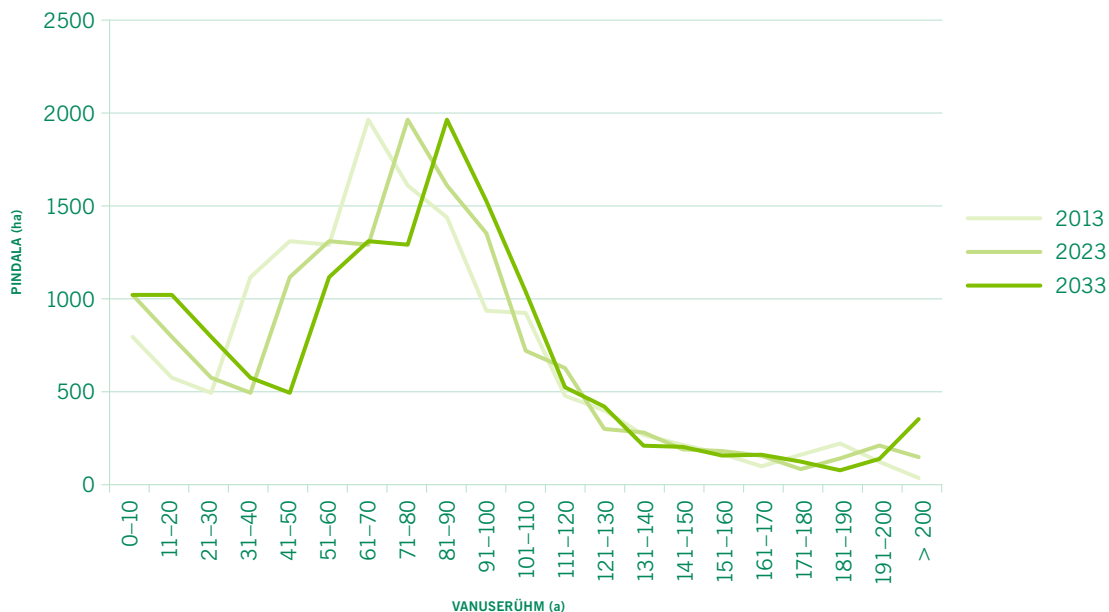
foto: KAUPPO KIVKAS

HARVESTER LAGERAIET TEOSTAMAS, JAUNI, KIHELKONNA METSANDIK.

Joonistel 26, 27 ja 28 on toodud männikute, kuusikute ja kaasikute metsamaa vanuseline jaotus 10 ja 20 aasta pärast, arvestades metsade loomulikku vananemist ning kavandatud uuendusraiate mahtu. Arvutused on tehtud eeldusel, et majanduspiirangud ei muutu ja raiutud metsad uuendatakse või uuenevad kasvukohatüübile kõige sobivama puuliigiga.

Järgmise kahekümne aasta jooksul nihkub männikute vanuselise jagunemise maksimum 60–70 aastalt 80–90 aastale. Maksimumile järgnev jaotus muutub raiete tõttu järsemaks. Kasvab väga vanade männikute osakaal rangelt kaitstavate metsade arvel.

Joonis 26. Männikute vanuselise jagunemise muutumine aastatel 2013–2033 (ha)



Kuusikutes muutub küpsete metsade jaotus raiete tõttu lamedamaks ja ühtlasemaks. Väga vanad rangelt kaitstavad kuusikud nihkuvad 20 aasta võrra edasi. Raiete tõttu kasvab noorendike osatähtsus.

Joonis 27. Kuusikute vanuselise jagunemise muutumine aastatel 2013–2033 (ha)

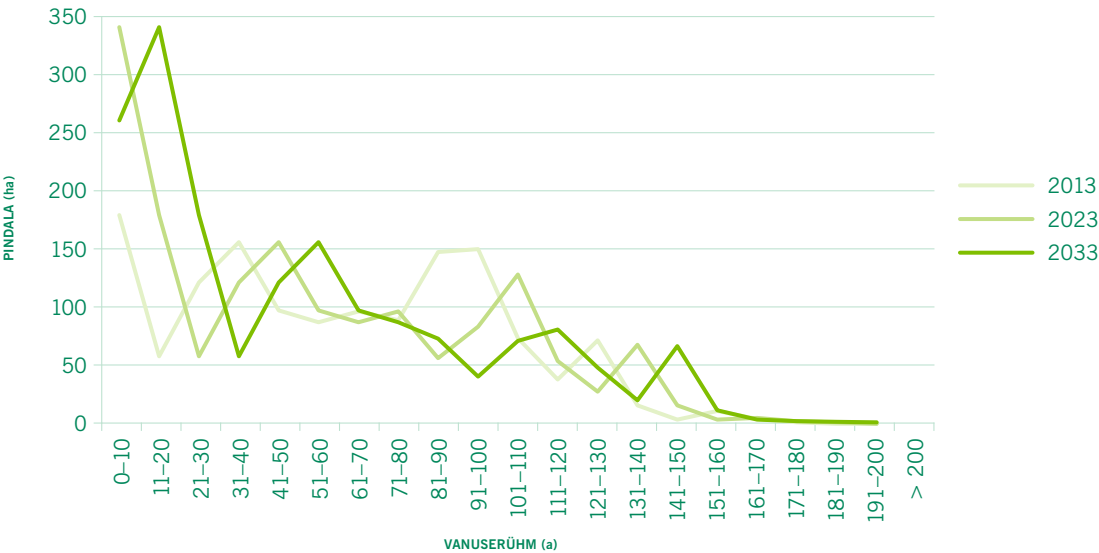


foto: KAUPOL KIKKAS

VAATED METSAMASIIVILE RAUNA VAATETORNIST, VIIDUMÄE LOODUSKAITSEALA.

Kaasikutes raiutakse järgmise 20 aasta jooksul suur osa hetkel 60–70-aastastest metsadest ning kaasikute vanuseline jaotus ühtlustub. Suureneb noorendike osatähtsus. Rangelt kaitstavate metsade arvel kasvab ka vanade kaasikute osakaal.

Joonis 28. Kaasikute vanuselise jagunemise muutumine aastatel 2013–2033 (ha)



3.8. Aastane puidukasutuse maht

Saaremaa metstkonna prognoositavast aastasest puidukasutuse mahust annab ülevaate tabel 20.

Tabel 20. Aastane keskmine puidukasutuse maht (tm)

Raieliik	Maht (tm)
Uuendusraie	37 700
Harvendusraie	15 000
Sanitaarraie	300
Trassiraie ja raadamine	1 000
Kokku	54 000

Sellest mahust on prognoositavalt: 34% palki, 50% paberipuitu ja 16% küttepuitu. Kasvukohtadesse jaotumise alusel tehtud analüüsist lähtuvalt on võimalik kasutada 50% uuendusraiete, trassiraiete ja raadamistega kaasnevaid raidmeid, prognoosi kohaselt keskmiselt 2500 tm aastas.

3.9. Piirangute mõju puidukasutuse mahule ja tuludele

Saaremaa metstkonnas on metsamajanduslikuks kasutamiseks 12 645 hektarit majandatavat ning 3643 hektarit majanduspiirangutega metsa. Jätkuva ja ühtlase metsakasutuse korral, arvestades seniseid õigusaktidega seatud piiranguid, saaks igal aastal müüa raietest 54 000 tm metsamaterjale, prognoositava müügisummaga 1,8 miljonit eurot.

Eesti metsanduse arengukavas aastani 2020 toodud analüüsi kohaselt annab iga tihumeeter töödeldud puitu riigikassasse 8,9 eurot mitmesuguseid makse. Seega toob Saaremaa metstkonna puidu müügi- ja töötlemisega riigikassasse arvestuslikult 0,5 miljonit eurot aastas. Iga tihumeetri puidu töötlemisega luuakse 34,5 eurot lisandväärtust. Seega loob Saaremaa metstkonna puidu müügi- ja töötlemisega lisandväärtust 1,8 miljonit eurot aastas.

Saaremaa metstkonnas on 01.10.2012 seisuga looduskaitsealuste piirangute tõttu metsa- majanduslikust kasutusest välja lülitatud 20,5% ehk 4214 hektarit rangelt kaitstavat metsa. RMK mõistab nende metsade ja kaitsemeetmete tähtsat rolli keskkonna ja mitmekesisuse kaitsmisel, kuid järgnevalt peetakse vajalikuks analüüsida nende kaitsemeetmete maksumust ja majanduslikku mõju.

Saaremaa metuskonna rangelt kaitstavate metsade pikaajalise puidutoodangu analüüsist nähtub, et igal aastal jääb puidukasutusse tulemata 11 000 tihumeetrit metsamaterjale. Metsamaterjalide keskmiseks müügihinnaks prognoositakse 0,4 miljonit eurot aastas. Seda arvestades jääb rangelt kaitstavast metsast kasutusse võtmata puidu arvelt riigikassasse maksude näol tulemata 100 000 eurot aastas ja metsatööstuses loomata lisandväärtust 0,4 miljoni euro eest aastas.

Arvestades Saaremaa metuskonnas hetkel projekteeritavate kaitsealade mahuks 878 hektarit, saab range kaitse rakendamise korral järgmised keskmised näitajad: 1 hektari metsa range kaitse viib puidukasutusest välja 2,70 tihumeetrit aastas; 1 hektari range kaitse vähendab puidukasutuse tulu 100 eurot aastas; 878 hektari range kaitse viib puidukasutusest välja 2300 tihumeetrit aastas; 878 hektari range kaitse vähendab puidukasutuse tulu 88 000 eurot aastas.

Maamaksu kadu looduskaitseliste piirangute eest, mis hetkel jääb omavalitsustel saamata, on rangelt kaitstavate maade eest 21 000 eurot, majanduspiirangutega maade arvelt 9100 eurot, kokku 30 100 eurot. Tulevikus veel lisanduva 878 hektari range kaitse alla võtmisega võib kaasna maamaksu vähenemine veel 4400 eurot aastas.

3.10. Metsamajanduslik tööhõive

Saaremaa metuskonna majandatavates ja majanduspiirangutega metsades metsamajandustööde aastaringseks teostamiseks kulub aastas keskmiselt 25 inimtööaastat. Inimtööaasta väljendab konkreetse töömahu alusel kalkuleeritud aastast tööjõuvajadust. Saaremaa metuskonna metsa-uueendustööde ja noorendike hooldustööde aastamahu teostamiseks on vaja 5 inimtööaastat. Metsaraie-, kokkuveo- ja puidu väljaveotööde aastamahu teostamiseks on vaja 15 inimtööaastat. Metsaparendustööde aastamahu teostamiseks vajatakse 5 inimtööaastat.

Rangelt kaitstava metsa mittemajandamine vähendab metsamajanduslikku tööhõivet hinnanguliselt 6 inimtööaasta ulatuses.

Eesti metsanduse arengukava aastani 2020 analüüside alusel tekitab 1 miljoni kuupmeetri puidu varumine, transport ja töötlemine vähemalt 2350 töökohta. Selle näitaja kohaselt tekitab Saaremaa metuskonnas varutav metsamaterjal metsasektoris vähemalt 122 töökohta. Hetkel rangelt kaitstavate metsade puidukasutuse piirang jätab metsasektoris loomata 14 töökohta.



RMK
Viljandi mnt 18b
11216 Tallinn, Eesti
Tel +372 676 7500
www.rmke.ee

TEKST:
RMK

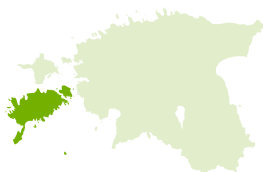
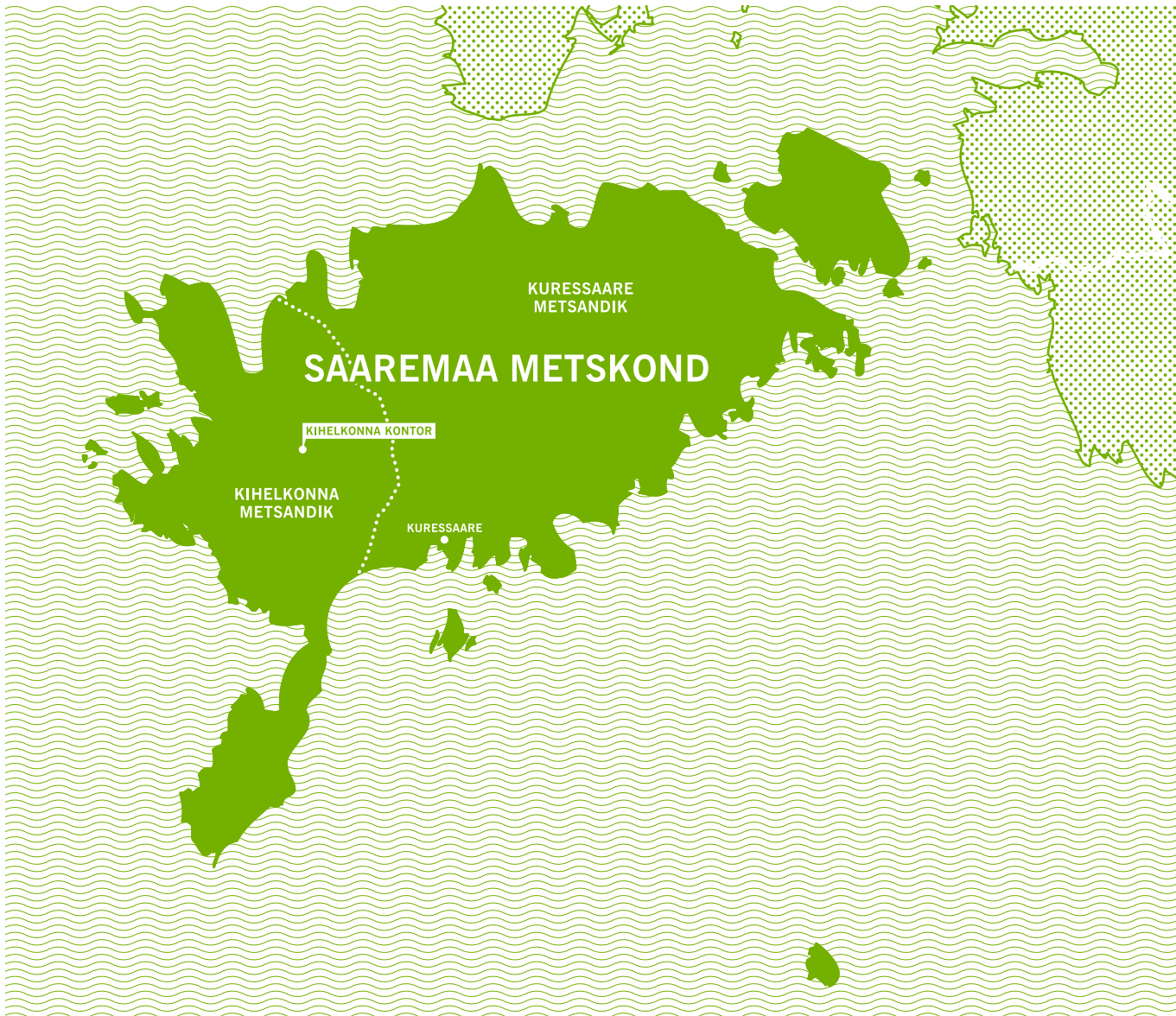
MAKETT, INFOGRAAFIKA:
© DF 2012–2013
www.df.ee

FOTOD:
Lea Tammik (esikaas)
Kaupo Kikkas

ŠRIFT:
News Gothic BT,
© 1990–2003 Bitstream Inc.
ja © 2008 ParaType Inc.
Kõik õigused kaitstud.

PABER:
Keaykolour Recycled Chalk (kaaned),
Scandia 2000 Natural (sisu).

TRÜKK:
Printon Trükikoda



RMK Saaremaa metskond
Kuuse küla, Kärla vald
93551 Saare maakond
Tel 676 7706
saaremaa@rmk.ee

